

GERARDI MAVRISII

HISTORIA DISSIDIORUM

MARCHIONIS ESTENSIS CVM ECELINO DE ROMANO.

Vi aliquorum merita, virtutes & bona opera manifeste cognoscit, si scribere vel aliis nuntiare pigritatur, eidem macula desidie non desinit irrogari. Hinc est, quod ego Gerardus de Maurisio, causidicus Vicentinus, cognoscens manifeste vitam & operam, virtutem & potentiam Dominorum *Eccelini & Alberti Fratrum de Romano*, & suorum prædecessorum, volens ipsius desidie maculam evitare, ipsorum acta, mores & vitam, potentiam atque virtutes, ut scientibus memoria non effugiat, & ignorantibus reveletur, sub breviloquio scribere, & notare proposui. Sed morem largi dispensatoris in hoc præsentis opusculo gerere cupiens, qui diversorum ciborum genera recumbentibus antè ponit, ut ex diversorum generum ciborum aspectu discumbentium voluntates fortius gratulentur, & eligendi, quæ maluerint, habeant potestatem, præsentis Historiæ cursum diversorum generum dictaminis exponemus: ut, quod elegantius cuiquam visum fuerit, in discendo præponat, & legendi copiam habeat laxiorem. Audiat nunc præsens ætas, nec ignorat futura posteritas. Audiant boni, ut glorificantes DEUM, meliores efficiantur. Audiant eorum æmuli similiter impii & superbi, ut terreatur, corrigantur, & elati desinant superbire. Videant ergo avidi diversos dictaminis modos, & vel ex uno, vel altero sive tertio, vel ex omnibus simul discendi copiam habeant pleniorum. Veruntamen, ante nostræ locutionis initium, rogare non cessamus, quatenus nostræ non imputetur incuriæ, si in hac nostræ locutionis serie quidam verberibus acerbæ locutionis fuerint redarguti, quoniam non ex odii causa; sed quia rei veritas, & negotii qualitas ac natura nos talia dicere compellunt, erit à nobis ipsorum scripta redargutio sive increpatio. Et, ut bonus finis cum laudabili concordet principio, illius gratiam primitus invocare teneor & benevolentiam captare, pro cuius amore & gratia retinenda Beatus Petrus flevit amare. Scriptum est enim, quod omnia bene geruntur & competenter, si rei principium fiat decens & amabile Deo. Et Horatius:

Dimidium facti, qui bene cœpit, habet.

Et Ovidius: Omnia principiis (inquit) inesse solent.

Et alibi: Difficile est, ut bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. Et propter hoc dicitur, quod principium est potentissima pars cuiusque rei, quamvis alibi dicatur: Debile principium melior fortuna sequetur. Hoc enim sic debet intelligi, ut subaudiatur *forfan*: vel, *si Dominus voluerit*, ut sine presumptione aliqua tantum remaneat in dispositione divina: non tamen est verisimile vel credendum, sicut est credibile & præsumendum, quod bonum principium bonus finis subsequatur. Quid enim, si bene floruerint fegetes? Quid si bene floruerit vinea? Quid si bene floruerint oleæ? Certe præsumi debet, quod abundantia fructuum florum multitudinem præcedentium subsequetur, sicut scriptum est per Ovidium:

Si bene floruerint fegetes, erit area dives:

Si bene floruerit vinea, Bacchus erit:

Si bene floruerint oleæ, nitidissimus annus,
Pomaque & eventum temporis hujus habent.

Flore semel læso pereunt vitesque fabæque,
Et pereunt lentes, advena Nile, tuæ.

Itaque DEI Omnipotentis gratiam in nostro principio sic duximus invocandam,

Qui gradiens pelagi fluctus compescit amaros,
Vivere qui præstat morientia semina terræ,
Solvere qui potuit letalia vincula mortis:
Principium præstet, medium finemque gubernet.

DE

*De Majoribus Dominorum Eccelini III. & Alberici Fratrum
de Romano.*

Est igitur sciendum, quod quidam Dominus *Eccelinus* fuit pater cujusdam Domini *Alberici*, qui *Albericus* fuit pater Domini *Eccelini*. Et hic *Eccelinus* pater fuit alterius Domini *Eccelini*, patris presentium Dominorum *Eccelini & Alberici Fratrum de Romano*. Pater ergo istorum fuit Dominus *Eccelinus*. Item Avus eorum fuit Dominus *Eccelinus*, eorum Proavus fuit Dominus *Albericus*; Abavus autem eorum fuit *Eccelinus* nuncupatus. Avorum autem scilicet Abavi & Proavi, tanta fuit commendatio & bona fama, quod ipsius commendationis prolixitas, & omnium predecessorum nostrorum plena nequitia, si lingua nostra de ipsorum commendatione conquiescat, nec in illorum laudibus & relatione suas undas interqueat, satis nos rationabiliter protegent & excusant.

DE ECCELINO PRIMO.

Ipsis igitur duobus omissis, de primo *Eccelino* hoc est primitus notandum, quod fuit Vir, ille ditissimus, sapiens & discretus; largus, modestus, pacificus, & bellicosus; trux & placidus & moderatus: & quæ duo, quamvis contraria videantur, tamen esse possunt, & debent in quolibet manere potenti: scilicet ut supplicibus sit facilis, placidus & benignus; fontibus & iniquis trux & horridus moderate, sicut scriptum est:

Scilicet ejusdem est, quamvis pugnare videntur,
Supplicibus facilem, fontibus esse trucem.

Hic autem, quamvis talis fuisset & tantus, sic fuerat tamen lingua balbutiens, quod sine fastidio & labore vix poterat meditata proferre. Interim tamen ita moribus & scientia ceteros præcallebat in omnibus, quod, cum tempore quodam ivisset ultra mare, ibi Dominus exercitus Christianorum, & *Lax* belli atque *Vexillifer* electus fuit & constitutus. Cum autem inter Paganos quidam tam fortissimus, & staturæ ingentificus cunctos Christianos sic bellando superaret, quod nullus ei bellando resistere poterat nec audebat, hic tantæ fuit audaciæ, quod solitarie pugnavit cum eodem, ipsumque videntibus Christianis interfecit, quod profecto mirabile & quasi monstruosum omnibus visum fuit. Unde super omnes Christianos ibi tunc gloriam habuit & honorem, & cum laudibus & triumpho magnifice repatriavit. Hic etiam fuit Potestas *Vicentiæ*, & ipsam cum magno vigore ac pacifice rexit, excepto, quod tempore suæ Potestatis *filius Ganselmi* interfecerunt gladio *Gastonem Talia*, qui per ipsum expulsi fuerunt de Civitate sine spe redeundi; & cum ipsorum copiam habere non potuisset, proscribi fecit ipsorum bona, domos & turres ipsorum radicitus destruendo; & postea heredibus mortui concessit universa, quæ usque in hodiernum diem adhuc ab illis pacifice possidentur.

Hic etiam in diebus illis, cum tota Lombardia & Marchia cum Societate sua fuisset in campo cum bonæ memoriæ quondam Domino *Frederico Invictissimo Imperatore*, & Avo hujus nostri invictissimi Imperatoris & semper *Augusti*, pro discordia, quæ inter ipsum & Lombardos diu fuerat excitata, inspectis omnium hominum prudentia, moribus & scientia pro majori & meliori factus est *Dux* & Dominus exercitus Lombardorum atque *Vexillifer*. Cujus tanta fuit discretio & scientia, quod, quamvis gravissime Lombardi Imperatoriam Majestatem læsissent, & non modice contra illos fuisset Dominus Imperator indignatione commotus; tamen sic humiliter verbis & factis supplicavit eidem, quod tam sibi quam dictis Lombardis, & *Obitioni Marchioni Estensi* suam indignationem dimisit, & gratiam & bonam voluntatem recepit. Multa quoque privilegia ex imperiali largitate & voluntate benigna Dominus Imperator misericorditer Lombardis indulgit, sicut in pace facta & firmata apud *Constantiam* scriptum reperitur atque notatum. Hoc fuit sub *MCLXXXIII*. Indictione prima de mense *Augusti*. Hic postmodum Domino Imperatori toto tempore vitæ suæ extitit fidelissimus, devotus & gratosus, eidem reverentiam debitam & obsequium magnifice & mirabiliter impendendo. Lombardos etiam, secundum suum gradum plurimum diligebat, ita tamen, quod propter hoc Imperialis Majestas nullo modo gravabatur; sed potius præ ceteris ipsius Domini Imperatoris gratiam conservavit illæsam.

Hic tranquillam duxit vitam & lætos dies stabili fine clausit. Unde vere felix dici potuit, sicut dicitur:

Felix, tranquillam meruit qui ducere vitam,
Et lætos stabili claudere fine dies.

DE ECCELINO SECVNDO.

Successit huic alter *Eccelinus*, pater presentium Dominorum *Eccelini & Alberici* Dominorum de Romano. Hic in opere & sermone, vel facundia & prudentia, mirabiliter extitit & permansit: in moribus & scientia sic patri suo æquipollens, quod ab omnibus merito

com-

commendabatur. Et quia facundus in sermone ceteros præcallebat, paternam gloriam minoravit in hoc, & etiam in divitiis, quibus dicitur abundasse. Postea sub millesimo CLXXXIV. fuerunt duo Viri Electores Potestatis constituti, scilicet Dominus *Sulimanus Judex*, & *Pilius Vicentii*, pater *Alberti de Celsano*, primus pro parte illorum *de Vivario*; alter pro parte *Comitis Vicentini*, quia tales erant tunc partes in Civitate, & Dominus *Eccelinus* erat amicissimus *Dominorum de Vivario*. Fertur & verum fuit, quod hic *Pilius Vicentii*, socio suo ignorante, sic corruptit *Jacobum de Bernardo*, civem Bononiensem, quod convenit, promisit atque juravit eidem, quod parti *Comitis Vicentini* & amicis suis erit favorabilior, quam parti *Vivariensium*, si fuerit per ipsos Electores & electus & Potestas *Vicentia* constitutus. De hoc quoque in fine sue Potestatis publicum apparuit instrumentum. Iste *Jacobus* per ipsos Electores electus fuit *Vicentia* Potestas & constitutus. Et quamvis regendo civitatem, secundum promissa, parti *Comitis* esset in omnibus favorabilior, quam alterius parti; tamen pars *Vivariensium* cum Domino *Eccelino* pacifice tolerabant. Veruntamen hic *Jacobus* occasiones quaerit, qui vult ab amico discedere: sub levissima occasione inimicavit eidem Domino *Eccelino*, ipsumque banniri fecit, & sic inter ipsos orta est discordia. Partes infimul pugnaverunt, & tunc pro magna parte Civitas est combusta. Tandem pars *Vivariensium* cum ipso Domino *Eccelino* expulsa est de Civitate, cum qua parte exivit tunc bonæ memoriæ *Pistor Episcopus Vicentinus*.

Fecit tunc idem *Jacobus* in secundo anno se in Potestatem eligi: & sic intus & extra Civitatem & circum circa bella committuntur & prælia. Rapinae quoque & violentiæ sic dominantur ibidem, quod nil opus est legibus; sed viribus arma moventur. De quo *Veronenses*, qui naturaliter & non fictive, *Vicentinorum* semper fuerunt amici, plurimum condolentes venerunt ad Civitatem, & ipso *Jacobo*, tanquam impio & iniquo, licentiatu & de regimine tam pravè suscepto remoto, duos ibi posuerunt in Potestatem, scilicet Dominum *Otonellum de Turisendis* pro parte illorum *de Vivario*, & Dominum *Vermileum de Crescentiis* pro parte *Comitis Vicentini*. Qui ambo dum pacifice regerent Civitatem, Comes *Ugutio* invenit quendam *Mafosilium* civem *Janua*, qui in oratione visitabat Ecclesiam *B. Marci de Venetiis*; ipsumque cepit & in arce sua *Meda* duxit, & in compedibus & carceribus posuit custodiendum; pro ipso dimittendo postulans ab eodem maximam pecuniæ quantitatem. *Veronenses* autem hoc audito, cum *Vicentinis* contra Comitem hostiliter arma moventes, apud Arcem prædictam, ipsam diu obsidendo, castra metati sunt. Tamen ipse Comes, tanquam Vir fortis & audacissimus viriliter se defendit. Itaque *Veronenses* & *Vicentini*, de victoria desperati, reversi sunt ad propria domicilia. Nec dimisit eum Comes, donec ipse captivus pretio sexdecim millium librarum se redemit. Illas autem habuit quiete & pacifice inde Comes sine aliqua molestia vel contradictione. Et, cum de hoc humana potentia sumere vindictam non potuisset, divina sibi dispositio reservavit vindictam. Et inprimis cum ipse Comes Arcem *Altavilla* violenter intrasset & pacifice detineret, quam se nunquam restitutum Episcopatu, cujus erat, dicebat, donec Episcopus feudum, quod ei indicari fecerat, non restitueret. Venit tunc Dominus *Pistor Vicentinus Episcopus* cum paucis, & fecit insultum in illos, qui pro Comite Arcem custodiebant, qui sic celeriter fuere devicti, quod nisi divinitus processisset, non poterat accessisse. Perdidit ergo propter hoc Arcem prædictam, quia, tanquam bannitus, custodibus suis non potuit dare succursum. Et iterum in illis diebus, cum duo filii *Comitis* ejusdem essent in quodam vehiculo, in fossato, in quo erat modicum aquæ, ceciderunt, qui tam celeriter perierunt, quod nullum potuerunt habere juvamen, quod totum divinum iudicium in vindictam creditur accidisse.

O Deus, o Divina veneranda Majestas, quam admirabile & tremendum iudicium tuum! Nam quamvis potentiores pares non habeant & per hoc credant remanere securi, humanam contemnentes potentiam; tuum tamen iudicium evitare non possunt. Ecce nunc Comes iste universos *Veronenses* & *Vicentinos* non timuerat, & una hora per te duobus filiis orbatus, extitit cruciatus. Bene ergo scripsit *Ovidius*:

Littus ad Euximum, si quis mihi dixerit, ibis,
Et metues, arcu ne feriare Getæ.
I, bibe, dixissem, purgantes pectora succos,
Quicquid & in tota nascitur Antycira.
Sum tamen hoc passus, nec, si mortalia possem,
Et summi poteram tela cavere Dei.
Tu quoque, fac timeas, &, quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

*Mutatio Potestatum aliquot Vicentinorum & de bello, quod Eccelinus
gesit contra Vicentinos.*

MVtantur Potestates, succedit illis Dominus *Vifredotus*, Mediolanensis Civis in Potestatem, sub cuius Potestaria excitatae sunt discordiae cum Domino Eccelino. Unde die quadam equitavit cum Vicentinis contra ipsum *apud Marosticam* & bello ac praelio commissis, Vicentini Burgum totum violenter combuxerunt, & plures ibi ceperunt & milites & pedites, qui ducti fuerunt ad Civitatem, & in carceribus positi. Nunc versa est res, & tamen pars Domini Eccelini moratur in Civitate. Mutatur Potestas, succedit huic in Potestatem Dominus *Bonapax de Brixia*, qui cum ivisset cum exercitu ultra *Breniam*, *apud Baxianum* ex utraque parte bellando plures sunt capti milites. Dominus autem Eccelinus ira & indignatione commotus, undique collectis amicis paravit exercitum, inter quos amicos erant Dominus *Azo Estensis Marchio* & milites ac *Populus Paduanus*. Paduanorum Potestas erat *Jacobus Strictus de Placentia*, qui quamvis Domino Eccelino promississet exercitum contra Vicentinos; tamen *per me ipsum*, qui eram unus de captivis in *Padua* carceratus, verba pacificata *misit ad populum Vicentinum*, videlicet, quod si Vicentini dimittere vellent de carceribus quinque suos milites, quos ceperant ibi *apud Baxianum*, ipse reddere volebat sex, quos habebat ex Vicentinis ibidem captos, quorum ego unus fueram, & eram *Procurator Civitatis Vicentis*. Quod si fieret, dicebat idem Dominus *Jacobus* Potestas *Paduae*, quod toto tempore suae Potestariae contra Vicentinos profecto Domini *Eccelini* non movebit exercitum. Et insuper reddere volebat viginti octo captivos, qui diu fuerant & erant carcerati in *Baxiano* per Dominum Eccelinum. Haec autem omnia cum per me dicta fuissent in communi Consilio Civitatis *Vicentiae*, concorditer consilium hoc facere recusavit. Unde ego indignatione commotus, in ipso Consilio, audientibus omnibus rogavi *DEUM* & *B. Virginem Mariam*, quod in brevi mihi captivo sociarent omnes concionatores, qui tam pacifica verba concionando contemserunt. Et sic cursu veloci eadem die reversus fui ad Civitatem *Paduae*, & finita responsione legationis meae, sine more Potestas *Paduae* movit exercitum *Paduae* contra *Vicentinos* tam immoderate superbos. Venerunt itaque *Paduani* in servitio Domini *Eccelini*, usque ad villam *Carmignani* de districtu *Vicentiae*, & cum *Vicentini* tanta fuissent audacia, quod cum ipsis ante pugnare praesumissent, quam verba supra dicta tam pacifica recipere voluissent, bello commisso *Vicentini* versi sunt in fugam, & terga dederunt *Paduanis*. Capti fuerunt tunc ex *Vicentinis* numero duo millia & ultra intra milites & pedites, & permixtim ex utraque parte tam *Vivariensium* quam *Comitis*: denique sunt *Paduae* in carceribus positi. Ego autem videns venire Concionatores superbos carceratos, cum maxima affectione salutavi eosdem, referendo gratiam *DEO*, quod oratione mea suscepta mihi sociaverat eosdem. Tunc verè impletum est illud proverbium. *DEUS resistit superbis; humilibus autem dat gratiam*. Dominus autem *Eccelinus* cum magno gaudio & triumpho revertitur *Baxianum*, & sic supeditati sunt ab ipso *Eccelino* nunc *Vicentini*.

Ipsi autem *Vicentini* tanquam devicti, petunt & implorant auxilium *Veronensium*, offerentes eisdem castra & possessiones suas, arbitrio *Veronensium* recipienda, si eisdem voluerint dare succursum contra Dominum *Eccelinum*, & contra *Paduanos*. *Veronenses* autem omnibus spretis, naturali amore & pietatis intuitu commoti, in succursum *Vicentinorum* promiserunt exercitum, nisi *Nuntiis* suis & *Legatis* captivos redderent sine mora. *Missisque* *Nuntiis* & *Legatis*, cum *Paduani* totum pro nihilo reputassent, cum exercitu magno & cum *Carroccio* venerunt *Veronenses* & *Vicentini* contra *Paduanos* & contra Dominum *Eccelinum*, castra destruendo & comburendo villas usque prope Civitatem, & sic prope, quod scintillae ignis intra Civitatem cadebant. *Paduani* autem nimio terrore perterriti intantam multitudinem fugerant ad civitatem, quod vix poterant ibi esse; sed nec extra, timentes vigorem & potentiam *Veronensium*, audebant exire. Unde *Veronensibus* & *Vicentinis* in Campo manentibus, *Paduani* omnes captivos liberos & absolutos dimiserunt, (de quibus & ego unum me fuisse recordor) hoc solum pro premio reportantes *Paduani*, quod libere *Veronenses* & *Vicentini* redire deberent ad patrias. Sicque liberatis Captivis, *Veronenses* & *Vicentini* revertuntur ad patriam. Dominus autem *Eccelinus* videns vilitatem *Paduanorum*, & quia contra suam voluntatem restituerant captivos memoratos de guerra praedicta, quam cum *Vicentinis* habebat; *Paduanis* non certioratis, juravit pro communi *Veronae* recipienti, attendere & observare mandata *Comitis Guelphi* tunc Potestatis *Veronae*, & dedit illi obfides & castra *Baxiani* & *Angarani*, donec voluerit, pro Communi *Veronae* possidenda. *Vicentini* autem & ipsi juraverunt similiter, & sic cum triumpho reversi sunt *Veronenses* ad domum suam. Post paucos autem dies in Civitate *Veronae* pax facta fuit inter *Vicentinos* & Dominum *Eccelinum*, & restituta sunt ipsi Domino *Eccelino* castra memorata.

Paduani autem plurimum indignati, quod sic fecerat Dominus *Eccelinus*, intromiserunt sibi totam *Curtem Onariae*, & usque ibi, quamvis diceretur *Eccelinus de ONARIA*, mutato ipsius cognomine, cognominatus est postea *Eccelinus de Romano*, quod cognomen usque in hodiernum

num diem Domini Eccelini certificat filios. Factus est tunc Dominus Eccelinus Paduanorum inimicus, eò quod possessiones illas sitas in Episcopatu Paduæ sibi taliter detinent occupatas.

*De conspiratione Eccelini contra Vivarienses & de morte Pistoris
Episcopi Vicentini.*

MODO mutatur Potestas Vicentiæ, succedit huic Dominus *Jacobus de Vailardis*, cujus tempore satis pacifice & quiete civitas permansit. Huic successerunt Consules, sub quibus conspiravit Dominus *Eccelinus* cum Comite *Ugutione contra Vivarienses*. Unde sumta audacia Comes *Ugutio* gvarnimentum fecit contra illos de *Scledo*, & habuit in succursum homines de *Baxiano* per Dominum *Eccelinum*. Episcopus autem bonæ memoriæ *Pistor* nominatus, cum *Vivariensibus* & propinquis suis ivit in succursum illorum de *Scledo*. Et commorantibus cum totis viribus apud *Scledum*, nocte una clam & occulte Comes *Ugutio* abstulit castrum *Belvexini Vivariensibus*. Die autem veniente, cum castrum per *Vivarienses* obsideretur, Episcopus memoratus, cum inermis esset, in aqua, quæ fuit apud castrum prædictum, supra equum suum sagittatus ab illis de *Castro*, (*) exulavit. Tunc venerunt *Veronenses*, & pro Communi *Veronæ* cepta discordia, Castrum prædictum restitui fecerunt *Vivariensibus*: & utriusque partis licentiatu exercitu, omnes revertuntur ad propria domicilia. Episcopus autem mortuus ductus fuit ad Civitatem, sepelitusque fuit in Ecclesia Sanctæ Mariæ juxta sepulturas aliorum Episcoporum.

Qualiter post Consules creati sunt iterum Potestates Vicentiæ: & quomodo Vicentini clauerunt aquam fluviorum labentium Paduam.

ISTIS Consulibus succedit *Marchexinus de Maynardis* in Potestatem. Hic suo tempore contra Communitatem equitavit apud locum, quem Comes tenebat, qui dicebatur *Saxecolum non longe à Scledo*, illumque locum captum comburi fecit, & ad Civitatem rediit.

Tunc temporis *Vicentini* cum *Veronensibus* à *Tervisinis* aquam *Bachilionis* & *Beronis* fluviorum labentium, per territorium *Vicentinum*, ad Civitatem *Paduæ* clauerunt & abstulerunt *Paduanis*.

Series Potestatum aliquot Vicentinorum & rerum, quæ sub illorum Potestariis acciderunt.

HUIC successerunt in Potestatem *Vitadinus de Costa*, & *Martinellus de Benenca*. Hoc in tempore Comes *Albertus*, cum militando obviasset *Mario de Porta Nova*, interfecit eum. Succedit istis in Potestatem *Oliverius Enselhardus de Pavia*. Sub ipsius Potestaria interfecit fuit *Andreas de Serratico* in villa (***) *Lonici*, præliando pro illis de *Castignunculo* & illis de *Monticello* contra Commune *Lonici*, currente millesimo CCIII. die secundo exeunte Octobri.

Huic succedit *Bernardus Vexillifer Papiensis*. Sub isto venit studium Scholarium in Civitate *Vicentiæ*, & duravit usque ad Potestariam Domini *Drudi*.

Huic successerunt Comes *Ugutio* & *Vido de Vivario*.

Istis autem successit Dominus *Lombardus de Cremona*. In exitu Potestariæ istius conspiraverunt insimul Comes *Vido* & *Conradus de Vivario*, qui cum amicis suis armati tot fuerunt ad Consilium factum de Potestate eligendo, quod violenter sese eligi in Potestates fecerunt, qui nimis saeventer & perversè regebant Civitatem.

Et tunc temporis Dominus *Oldricus de Vicecomitibus* erat Potestas *Veronæ*, quia ipse cum *Melchiorre Bonifacio*, & cum *Monticulis* violenter expulerat Dominum *Azonem* Marchionem de Potestaria *Veronæ*, sumta occasione, quod partem suam volebat dare *Marchioni Bonifacio*, & sic se fecerat eligi in Potestatem *Veronæ*. Quapropter idem *Marchio*, undique conquiritis amicis & cum *Mantuanis*, contra ipsum & partem, quæ eum expulerat de Civitate, conspirando, intravit Civitatem *Veronæ*, & magnum paravit exercitum. In quorum *Veronensium* succursum nobilis *Eccelinus* memoratus cum magna militum quantitate, contra eundem *Marchionem* similiter eandem Civitatem intravit, cum quo ivit tunc Comes *Albertus*, filius quondam Comitis *Ugutionis*, qui tunc temporis acceperat Dominam *Imigram*, filiam ejusdem Domini *Eccelini* in uxorem. Interim autem discordia oritur inter *Vidonem* Comitem, & *Conradum de Vivario*, & cum descendissent de Palatio Communis *Vicentiæ*, & ivissent ad domos proprias, Populares domum ascenderunt Communis, & ipsis de Potestaria remotis, elegerunt Dominum *Gvilielmum de Pusterla*, Civem *Mediolanensem* in Potestatem. Qui, cum venisset, & sacramentum sui regiminis fecisset pacifice: audito rumore *Veronensium*, tam sibi quam Communi Consilio civitatis placuit cum pleno exercitu ire ad civitatem *Veronæ*, pro bono pacis & concordiz, non ea intentione, quod aliqua partium ipsorum læderetur.

D 2.

occa.

(*) Exhalavit.

(**) Leonisi.

occasione. Iverunt ibi, & apud civitatem castra metati sunt. Et post multa colloquia facta cum partibus, videntes, quod pacem ponere non poterant intra ipsas partes, reversi fuerunt ad civitatem Vicentiam. Mantuani autem in succursum Marchionis & suarum partium totis viribus occurrerunt, & bello ac praeliis per totam civitatem commissis, tandem obtinuit Marchio & pars illius, altera parte fugata & de civitate violenter expulsa. Illo namque die vix evasit Dominus *Eccelinus* à manibus Marchionis cum militibus suis. Fugerunt ergo contrarii Marchionis ad arcem *Garde*, & Marchio cepit dominare civitatem, domos & turres inimicorum suorum radicitus destruendo. Tunc temporis etiam expugnavit cum Domino *Salingeria de Ferraria*, ipsumque cum parte sua expulsit de civitate Ferrariae, & ipsam violenter detinet occupatam. Arcem autem *Garde*, ubi fugerant inimici illius, undique per terram & aquam strictissime obsidebat.

Dominus autem *Eccelinus* videns amicos suos taliter fugatos & destructos, cogitando qualiter amicis suis, qui obsidebantur in *Garda*, melius posset subvenire, cum maxima propria pecuniarum quantitate adivit civitatem *Brixiam*: ibique moram faciens multos comparavit amicos. Et cum tam strictè per Marchionem amici sui obsiderentur in *Garda*, quod omnia jam cibaria penitus illis defecerant, ille fortissimus *Eccelinus*, vidente Marchione & exercitu suo universo, cum cibariis necessariis per lacum *Gardæ* armatu manu, ferreis catenis fractis, ivit ad *Gardam*, & amicis suis bene ad annum unum necessaria tribuit cibaria, & sic reversus est ad civitatem *Brixiam* sine cujusquam contradictione. Revertitur & Marchio cum exercitu suo ad civitatem *Veronam* cum nimia tristitia: & tamen dominatur *Veronam* atque *Ferrariam*.

Nunc mutatur Potestas Vicentiarum, cui succedit Dominus *Drudus de Buzarino de Mediolano*, qui dicitur *Buzarinus*, qui ut tutior permaneret, à pluribus Magnatibus Vicentinis filios pro obsidibus abstulit, & misit *Mediolanum*, inter quos erat *Artuxius de Vivario*, filius Domini *Conradi*, & *Albertus de Celsano*, filius tunc *Pilii Vicentii*, & alii quam plures. Marchio autem & Comes *Bonifacius de S. Bonifacio* induxerunt Comitem *Vidonem*, & *Conradum de Vivario*, ac *Pilium Vicentii*, & quosdam plures de parte sua ad hoc, ut occiderent vel caperent ipsum Dominum *Drudum* Potestatem, & prædictam Potestariam sibi adsumerent ipsi Comes & *Conradus*, quia dabunt illis auxilium & consilium. Et cum de hac prodicione Domino *Drudo* diceretur à pluribus, ipse totum pro nihilo reputando, propter obsides, quos habebat, manebat securus. Unde quadam die tertia, intrante Aprili, currente millesimo *CCIX*. mane tempestive, die Veneris, Comes *Vido*, & ipse *Conradus* cum amicis suis quam pluribus, quorum filios habebat pro obsidibus, impias manus in ipsum iniecerunt, & ipsum captum posuerunt in compedibus, sicque ambo, Comes & *Conradus* electi sunt violenter in Potestates Vicentiarum, gaudentibus & exultantibus Marchione & Comite Sancti *Bonifacii*, quorum satisfactione fecerant prædicta. Tunc domus ac turres quam plures amicorum Domini *Eccelini*, ipsis fugatis, destruxerunt. Modo habent Marchio & Comes cum amicis suis *Veronam*, *Ferrariam* & *Vicentiam*.

Deus autem, qui sibi vindictam in manibus reservavit, post paucos dies mirabiliter, & quasi monstruose suam potentiam exercuit in eosdem. Nam ante xx. dies ab introitu suarum Potestarium, cum exissent de civitate persequendo amicos Domini *Eccelini*, qui de civitate exierant: & hospitati fuissent cum exercitu Vicentino in villa *Sandrici*, mane tempestive *Jacobinus Guidotti de Tarvisio* cum illis de *Baxiano*, & cum Comite *Alberto*, & paucis, qui de civitate fuerant expulsi, & cum illis de *Bregantii* fecit insultum in illos. Et quamvis turres & munitiones haberent fortissimas, & essent etiam numero decies tantum; tamen fugato exercitu Vicentino, sic celeriter capti fuerunt Comes & *Conradus de Vivario*, & *Pilius Vicentii* cum pluribus aliis de participibus sceleris, quod impossibile erat hoc fieri, nisi divinitus processisset. Sed quia, non habet eventus sordida præda bonos, voluit Deus Omnipotens his prodicionibus mirabiliter obviare, & ipsos de sede tam praviter conquistata deponere. Ducti sunt in Castro *Bregantii*, ibique in compedibus carcerati custodiuntur. Cucurrit autem Comes *Bonifacius de S. Bonifacio* ad civitatem, & se eligi fecit in Potestatem, detinendo & ipse Dominum *Drudum* captivum incarceratum. Tunc temporis Palatium Patris quondam mei *Petri Maurisi*, cum duabus turribus destrui fecit idem Comes. Modo Comes cum amicis suis habet *Veronam*, *Vicentiam* atque *Ferrariam*, & etiam *Mantua* favet eidem.

Minantur vero Marchio & Comes destruere *Baxianum* & *Castrum Bregantii*, ubi stabant amici Domini *Eccelini*. Dominus autem *Eccelinus*, quamvis valde foret infirmus in Civitate *Brixie*, hoc audito repatriavit. Et, ut magna loquar non auditu sed visu, dico, quod pro honore Domino faciendo, Servi sui bene fuerunt centum & ultra, de novis ac pretiosis vestibus cum Variis vestiti, qui nullo alio mediante in platea, quæ est à Capite Pontis *Baxiani* fecerunt circulum circa ipsum inclinando sese humiliter ad pedes ejus, quod profecto hilari facie & gratulanter recepit.

Tunc Marchio & Comes, exercitu parato, cum *Veronensibus* & *Vicentinis* & aliis undique collectis amicis, venerunt supra *Brentiam* non longe à *Baxiano*, & minabantur transire *Bren-*

Brentam, & expugnare & destruere Baxianum. Dominus autem Eccelinus facto gvarnimento bene habebat circa mille milites, & misit Ambafatores suos, quorum ego unus fui, ad civitatem *Tervixii* pro succursu sibi faciundo. Venerunt Tervixini cum suo *Carroccio* & pleno exercitu usque ad castrum *Franchum*, parati venire ad prælium & ad defensionem Domini Eccelini secundum suam voluntatem.

Interim autem Vir prudens, Nobilis ac bellicosus *Salingerra de Ferraria*, armata manu in partem Marchionis, quæ Ferrariam tenebat occupatam, fecit insultum, & civitatem occupavit violenter, fugatis amicis Marchionis. Hoc autem cum intellexissent Marchio & Comes, qui erant in exercitu supra Brentam, quasi fugiendo, revertuntur ad civitatem *Vicentia* sine mora cum exercitu, quos Dominus Eccelinus cum exercitu suo sine Tervixinis tantum persecutus fuit usque ad villam *Bolzani*, ipsam villam comburendo & depradando, quæ villa ab urbe distat tantum per quinque milliaria. Et non mira; sed in scena testificata loquar. Duo de militibus Domini Eccelini, scilicet *Pater meus*, *Petrus quondam Maurisii*, & *Grimaldellus de Bolzano*, usque ad Pontem *Pusterle*, apud portam civitatis persecuti sunt illos. Et quia pons præ timore à fugientibus fuerat destructus, non potuerunt ultra procedere; sed videntibus eos illis, qui erant supra murum civitatis, ipsis depositis galeis de capitibus, cum quodam vitreo, eis à quodam Burgenfi porrecto, de optimo vino biberunt, pro quo factò Comes Burgensem in x. libras condempnavit, cui Burgenfi postea Pater meus, nolens ipsam per hoc damnificari, restituit quinque libras. Ipsi quoque duo reversi sunt ad Dominum Eccelinum, qui versus civitatem cum toto suo exercitu venire proposuerat. Tantus enim erat timor & tremor Vicentinorum, quod ipsa die per Dominum Eccelinum capta fuisset civitas. Erat enim tunc Reçtor civitatis in tali statu, in quali erat Reçtor ille, de quo dictum est per Ovidium:

Reçtor in incerto est, nec quid fugiatve petatve,
Invenit, ambiguus obstupet ipse malis.

Quare autem non capta fuit civitas, si aliquis diceret, responderi potest, quod quidam Nuntius Domini *Otonis*, tunc Regis, qui ibat Romam pro recipere diadema, dixit eidem Domino Eccelino, quod sine mora iret omnibus dimissis ad ipsum, ubi erat. Qui Dominus Otono jam erat in portis *Orsanigi*. Quapropter Dominus Eccelinus ad domum cum suis reversus est festinanter, & licentiatò exercitu suo & Tervixinorum, altera die tempestive movit à Baxiano, & ivit ad Regem, invenitque ipsum adhuc in portis prædictis. Qui Dominus Eccelinus quàm gratulanter & magnifice per Regem fuisset receptus, vix posset ab aliquibus nuntianò ore, sicut ego, qui cum ipso fueram, testificor veritatem. Est nunc in (*) *Cavam* Dominus Eccelinus magnificè & honorificè, & cum majori & pulchriori tentorio totius exercitus Regis, quod & statim donavit *Spirensi Archiepiscopo*, & videtur habere gratiam Domini Regis super omnes Principes, semper equitando & stando prope ipsum Dominum Regem cum maxima domesticitate. Interim venit in curia Dominus *Azo* Marchio, qui & ipse videbatur habere gratiam Regis. Die autem quadam, cum essent ambo coram Rege cum amicis suis idem Marchio & Dominus Eccelinus, surrexit Dominus Eccelinus, & quasi querelando de Marchione inter cetera, quæ dixit, retulit contra Marchionem, quod ipse de eo fecerat proditionem. Quia cum essent non modica dilectionis affectione copulati, sine aliqua nova ingratitudine, vel offensione, cum essent ambo in Venetiis, & venirent simul per plateam S. Marci, tenente Marchione se ipsum per manum, & servientibus quibusdam currentibus cum gladiis ad occisionem sui, volens evitare mortem & capere fugam, idem Marchio strinxit ei manum, nec dimittere ipsum volebat; & nisi violenter manum de manu ipsius extraxisset, non potuisset tunc mortis evitare periculum: tantum quod ipsum tenendo, ne fugeret, impedivit, quod illi occisores vinxerunt milites Domini Eccelini, scilicet Dominum *Busnardum*, filium quondam *Martinelli de Benençà de Pitocho*, Civem Vicentinum, quem gravissime vulneratum dimiserunt semivivum. Alium autem militem scilicet *Bonacursium de Tervisio* interfecerunt. Et sic vix evasit Dominus Eccelinus contra voluntatem ipsius Domini Marchionis, & de tanto scelere ipsum reum esse dicebat, & paratus esse dicebat sine mora personaliter probare eidem Marchioni, quod ejus consilio, & auxilio prædicta facta fuerunt. Accusabat etiam ipsum de proditione Domini *Drudi*, Potestatis Vincentiæ, & de proditione Domini *Salingerra de Ferraria*, & multa dicebat contra dictum Marchionem in illius opprobrium. Ipse autem Marchio respondendo prædictis verbis, quantum ad evidentiam astantium, viliter se excusando pugnam evitavit, dicens, quod suo loco & tempore pugnabit cum eodem Domino Eccelino extra Curiam Domini Regis, ubicunque Domino Eccelino placuerit. Et sic in rumore verba deducta fuere, talia Domino Rege tantum audiente, & nihil statuente; sed tamen silentium indixit utrique.

Altera autem die post prandium, cum Dominus Rex in campis extra castra fuisset ad aucupandum cum accipitre, cum quo erat Dominus Eccelinus, & ego ibi eram cum illo, vi-

(*) *Caviam*.

dimus venientem Dominum *Salinverram de Ferraria* bene cum centum militibus armatis, quorum quilibet habebat vexillum & armaturas rudes. Quos cum Dominus Rex à longè vidisset, celeriter aucupatione dimissa revertitur ad castra. Dominus autem Nobilis *Salinverra* veloci cursu veniens, cum potuisset directè ire ad tentorium Regis, in obprobrium Marchionis fecit circuitum, & ivit ante tentorium Marchionis, ut ipse Marchio videret ipsum tam magnifice & honorabiliter venientem: & sic ivit cum omnibus militibus usque ad tentorium Regis, ibique descendit, & cecidit ad pedes Regis cum militibus suis, exponendo querelam de ipso Marchione, & accusando ipsum non solum de propria proditione; sed etiam de factò Potestatis *Vicentiæ*, & de proditione, quam fecerat de Domino *Eccelino*, dicens, quod de his omnibus paratus erat personaliter probare coram Rege, arbitrio Regis & sine mora. Marchio autem inter cetera, quæ negando proponebat, semper evitando pugnam, respondit, quod plures habebat fideles & nobiliores ipso *Salinverra*, qui pro ipso pugnarent cum eodem, si vellet pugnare. Et de hoc rixa magna mota fuit inter ipsos in conspectu Regis, unde ad compescendum tumultum *Henricus Calandrini*, evaginato ensè cum magna Teutonicorum multitudine utrique parti silentium interposuit. Quo rumore sedato, Dominus Rex imperavit omnibus, quod pro his factis nullus amplius coram ipso dicat de pugna facienda. Et utraque pars revertit ad tentoria propria, Domino Rege cum Teutonicis remanente.

*Qualiter Dominus Rex sedavit discordias Domini Marchionis
& Domini Eccelini.*

POST hæc altera die, cum equitaret Rex, & esset Dominus Marchio & Dominus *Eccelinus* unus à dextris, & alter à sinistris equitando cum ipso in *Francesco*, dixit Rex Domino *Eccelino*. *Sire Yelin, salutem li Marches.* Dominus autem *Eccelinus*, pileo de capite tracto, dixit eidem Marchioni, inclinato capite: *Domine Marchio, Deus salvet vos.* Cui respondit Marchio, retento pileo in capite: *Deus salvet vos.* Hoc autem videns & audiens Rex, iterum dixit Marchioni: *Sire Marches, salutem Yelin:* Qui Marchio, adhuc pileo retento, salutavit Dominum *Eccelinum*, dicens illi: *Deus vos salvet.* Cui iterum extracto pileo respondit: *Sic salvet ipse vos.* Hoc autem factò, sic equitando venerunt ad quandam ripam & Vallem, ubi sic erat stricta via, quod vix poterant duo simul, unus juxta alium equitare, & sic Rege prætereunte, ipsi duo soli fuerunt insimul ad transeundum. Dixit autem Marchio Domino *Eccelino*: *Ite vos ante,* & Dominus *Eccelinus* eodem modo dixit eidem. Et sic ambo simul iverunt, & tunc cœperunt ad invicem quam amicabiliter loqui, sic quod omnes videntes plurimum mirabantur, & maxime Domino Regi valde visum fuit extraneum & quasi molestum. Duravit ipsorum colloquium bene per duo milliaria, sic equitando unus apud alium. Cum autem venisset Rex ad Hospitium, & descendisset ad tentorium suum, vocavit primo Dominum *Eccelinum*, dixitque illi: *Ecceline dic mihi veritatem, quæ verba habuisti tu hodie cum Marchione?* Cui respondit Dominus *Eccelinus*: *Nos dicebamus insimul de nostro veteri amore.* Dixit Rex, *Et de me dicebatis quicquam?* Respondit Dominus *Eccelinus*: *Sic dicebamus.* Et ipse dixit: *Quæ verba dixistis, Domine Ecceline de me?* Cui respondit Dominus *Eccelinus*: *Nos dicebamus, quod quando vultis, vos estis super omnes homines placidus & benignus, nec habetis parem in mundo omnium virtutum: & cum vultis, vos estis trux, horridus & terribilis super omnes, & aliud de vobis non diximus.* Ipse autem dimisso Domino *Eccelino*, vocavit Marchionem, quem eodem modo interrogavit: cui fere per eadem verba, ac si fuissent præmeditata, Dominus Marchio respondit Regi. Equitaverunt postea ad invicem, sic loquendo usque ad civitatem *Imola*, sed ibi Dominus Rex misit Marchionem in *Marcham Ancona*, Dominum autem *Eccelinum* duxit secum *Rome*, ad accipiendum diadema.

*Qualiter Rex misit in Anconam Marchionem, & secum Romam
duxit Dominum Eccelinum.*

NUNC autem in ejusdem Regis præsentia, precibus ejusdem Regis sibi ad invicem Marchio & inde Dominus *Eccelinus* servitium & amorem promiserunt, & sic ivit Marchio in *Marcham Anconæ* & Dominus Imperator ivit *Romam*, deducto secum Domino *Eccelino*. Cum autem diadema recepisset Rex, factus Imperator, in reditu suo *Romani* secundum suam antiquissimam consuetudinem bello commisso & prælio, pugnaverunt fortiter cum Imperatore. In quo bello quidam Nobilis & pulcherrimus miles Domini *Eccelini*, quem secum duxerat à *Tervisio*, mortuus est, ibique jacet sepultus. In ipso vero bello Dominus *Eccelinus* sic egregie pugnavit, quod super omnes bellandi obtinuit principatum. Unde fortius gratiam Imperatoris & omnium Principum ampliavit.

Qualiter Rex factus Imperator condemnat Vicentinos.

Reverfus est nunc Imperator & condemnat culpabiles Vicentinos in sexaginta millia libras *denariorum Veronensium*, sibi dandas, quos Dominus Eccelinus sibi dare promisit, si haberit per ipsum Regimen civitatis Vincentiæ. Dominus autem Imperator, quia antequam ivisset Romam, ceperat Comitem ipsum, quem detinuerat invitum, donec fecit venire Dominum *Drudum*, liberum & de carceribus absolutum: & ibi pro suo Legato & Rectore posuerat Dominum *Gvilielmum de Lando* Nobilem civem Placentinum, qui civitatem regebat pro Domino Imperatore, remoto & cassato Domino Comite *Bonifacio de S. Bonifacio* de sua Potestaria. Præcepitque tunc eidem Domino *Gvilielmo*, quod Regimen civitatis Vincentiæ dimitteret eidem, concedendo eidem Domino Eccelino civitatis Vincentiæ plenissimam Legationem, Et Comiti *Guidoni Guerra* de Bobbio, cui ipse in custodiam, antequam ivisset Romam, concesserat omnes captivos, qui fuerant capti apud *Sandrigum*, præcepit, quod de illis captivis se regeret arbitrio Domini Eccelini.

Quomodo Dominus Eccelinus habuit Regimen Civitatis Vincentiæ à Domino Imperatore.

Venit Vincentiam Dominus Eccelinus, & sumto regimine civitatis utraqve pars tam amicorum quam inimicorum juravit sequendi ipsum, & habere in Rectorem & Potestatem, ac Domini Imperatoris Legatum. Modo habet Dominus Eccelinus Vincentiam, *Salingverra Ferrariam; Marchio & Comes Veronam, & Mantuam*: Comes autem *Guido Guerra* de Bobbio captivos per Dominum Eccelinum tenet & custodiri facit. Quorum finis talis fuit, videlicet, quod illa occasione Comes *Guido Pilius Vicentii, Holdracus*, & plures alii occasione illa perisse dicuntur. Dominus autem *Conradus de Vivario*, precibus amicorum veterum Domini Eccelini, & quia ejus erat quasi domesticus propinquus & familiaris amicus, dimissus est de carceribus, & sanus & incolumis rediit ad Civitatem.

Nunc fugiunt de civitate Vincentini quam plures, spretis Domini Eccelini mandatis, quos ipse bannivit & eorum bona publicavit. Tunc castrum *Grancone*, in quo fugaces gveriano manebant, obsedit, & eo devicto destruxit. Fugiunt ad Sanct. Bonifacium, ad civitatem Veronæ, omnesque inimicantur Domino Eccelino. Pars autem Domini Eccelini de Verona fugata, venit Vincentiam, & qui volunt, ibi securi morantur. Inter quos venit *Marchio Bonifacius* cum matre sua Vicentina, & morantur cum Domino Eccelino in Domo Palatii Vicentini ad expensas Domini Eccelini. Magna guerra est inter Vicentinos, qui morantur intus, & Vicentinos, qui sunt extra civitatem. Interim eligitur in Potestatem Veronæ Dominus *Bartholomæus de Palatio*. Hic, hortatu & consilio Marchionis & Comitis Bonifacii, movit exercitum contra Dominum Eccelinum & contra civitatem Vincentiæ, amicis ex omnibus civitatibus undique conquisitis. Fuit ibi *Mantua cum Cremona, Regium, Brixia, Pavia, atque Verona* cum magna militum quantitate, & Verona totis viribus, & cum Carroccio. Expugnaverunt villam *Leonici*, ipsaque devicta obsiderunt & castrum. Quo similiter devicto, veniunt prope civitatem usque ad Pontem Altum, qui distat ab urbe per miliarium tantum, ibique castrametati steterunt. Dominus autem Eccelinus solummodo partem suam & eos, qui remanserant in civitate, cum quantitate militum & peditum de *Tarvixio*, quos precibus & amore quæsit, habuit in sua defensione paratos. Qui tanquam rugiens leo, tantæ fuit præsumtionis & audaciæ, quod cum illis extra civitatem, Ponte Alto inter ipsos tantum mediante, venit in campum. Bello itaque commisso, *Marchio & Comes* cum parte sua versi sunt in fugam. Capti sunt quam plures de Majoribus & melioribus civitatis Veronæ, & ex omni natione civitatum prædictarum, quæ venerant in exercitu cum Verona, fuerunt plures capti. Fugit *Marchio & Comes* cum toto exercitu suo. Dominus autem Eccelinus cum magno triumpho reversus est ad civitatem Vincentiæ: captivos autem duxit ad *Angaranam & Baxianum*, ibique in compedibus & carceribus custodire facit illos.

Mors Marchionis & Comitis, cum Castro Estensi à Paduanis expugnato.

Illis temporibus & diebus, naturali morte non ultra mensem post hæc, tam *Marchio* quam *Comes* interiit infra octo dies, unus post alterum. Interim discordia oritur inter Dominum *Aldrurandinum* Marchionem, filium quondam Marchionis prædicti, & *Paduanos*. Qui *Paduani* facientes exercitum contra ipsum Marchionem, apud castrum Estense castra metati sunt, & auxilium Domini Eccelini petierunt sibi dari cum instantia. Ipse autem cum *Vicentinis*, quos regebat, ivit in auxilium *Paduanorum*, & cum machinis propriis sic fortiter castrum sive *Dolone*, & palatium Marchionis expugnavit, die noctuque intus lapidando, quod totum fuit destructum & devastatum. Venit tunc *Marchio* tanquam devictus ad voluntatem *Communis Padue*, & Domino Eccelino licentiatum revertitur ad civitatem cum suis.

Sic.

Sicque regente Domino Eccelino civitatem Vicentiam, placuit Paduanis de pace facienda se interponere inter Vicentinos intus & extra, & intra Veronenses similiter. Veniunt ergo Paduani ad Dominum Eccelinum, rogando ipsum, quod consentiat illis in hoc. Ipse autem secum deliberans & cogitans, quantam super ipsum Dominus mirabiliter suam misericordiam exercuerat, scilicet in dando sibi victoriam & triumphum contra tantas hominum multitudines: & quia sic in brevi Marchionem & Comitem adversarios suos morti tradiderat, ipsam victoriam & triumphum per ipsum, qui eidem concesserat, recognoscens; pietatem etiam miseratione placatus atque commotus, Paduanis concessit. Hic enim est ille, de quo vere dici potest, sicut scriptum est:

Est piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox,
 Cuique dolet, quotiens cogitur esse ferox:
 Qui vincit semper, victis ut parcere possit,
 Clausit & æterna civica bella fera.
 Multa metu cohibet, qui pœna parva coerces,
 Et jacet invita fulmina rara manu.
 Qui, cum iuste aliquid statuit, fit tristis & ipse,
 Cuique fere pœnam sumere, pœna fuit.
 Cum sibi suscepta est legis vindicta severæ,
 Verba velut cinctum singula virus habent.
 Hostibus eveniat, quam sit violentus in armis,
 Sentire, & lingvæ tela subire suæ.

Marinus Zeno de Venetiis facit pacem intra Vicentinos & Veronenses, electusque est Vicentia Potestas.

FACTUM est, quod Dominus *Marinus Zeno de Venetiis*, pro ipso Communi Paduæ fecit jurare Vicentinos & Veronenses sua præcepta, deque omnibus discordiis pacem fecit inter ipsos. Concordatus est *Marchio Aldrurandinus* cum *Marchione Bonifacio*, & missus est idem *Bonifacius* in possessione patriæ suæ in omni loco. Reversi sunt omnes tam Veronenses quam Vicentini ad proprios lares in civitatibus, unde fugerant, & electus est idem Dominus *Marinus Zeno* Potestas Vicentia.

Dominus autem *Eccelinus* cum pleno gaudio, dimisso regimine civitatis, vadit *Baxianum*, & alibi per terras suas pacifice commorando: videns nunc amicos suos in bono statu, & desiderii sui effectum fore consecutum, qui profecto nullus erat, nisi, ut amici sui possent pacifice manere securi. *Marosticam* tunc vendidit Communi Vicentino pretio XL. millium librarum, tali tamen pacto, sub gravissima pœna stipulatione firmata, quod castrum *Marostica* muniri non debeat, sed semper stare destructum. Quod Vicentini minime servaverunt; imo fortius solito munierunt eundem. Modo habent illud castrum fortissimum & valde munitum *Domini de Romano*. Quia, quamvis *Marchio Estensis* tempore suæ Potestariæ pro Communi Vicentino illud in custodiam habuisset, & sibi voluisset tenere usurpatum: tandem *Domini de Romano* eundem *Marchionem* compulerunt invitum, ad sibi restitutionem faciendam.

DE ECCELINO TERTIO DE ROMANO.

FEcit tunc temporis divisionem inter filios suos Dominus *Eccelinus*, concedendo partem suam Domino *Eccelino* in *Tervisiana*, & Domino *Alberico* in *Vicentina*: & sic seculo quasi renunciatis, armis dimissis, cepit strictissime facere pœnitentiam. Subiisto *Marino Zeno* Civitates *Marchiæ* in bono statu permanserunt, & fuere rectæ pacificæ.

Mutatur Potestas Vicentia: succedunt Potestates huic *Comes Albertus* pro parte sua veteri & antiqva & Dominus *Vido de Vivario* pro sua: & satis communiter & bono modo per ipsos civitas recta fuit. Veruntamen Dominus *Vido* magis favebat alteri parti quam propriæ, in odium Domini *Eccelini*, quem ideo exosum habebat, quod idem Dominus *Eccelinus* tempore suæ Potestariæ non patiebatur ipsum suæ voluntatis arbitrio imprimere, quos volebat, & quia Potestariam *Ville Malati*, quam volebat, denegavit eidem.

Istis Potestatibus successit Dominus *Rambertinus de Banonia*. Hic se regebat secundum voluntatem cuiusdam Comitis noviter facti in civitate Vicentia, in odium Domini *Eccelini* & suæ partis: cuius Comitis tanta erat potentia, quod cum partes consvetæ fuerint per (*) medium Officiales habere, tunc sibi tertiam partem omnium officialium adsumebant, quod in Potestaria Comitis & Domini *Vidonis* præcedentium primo fuerat illi Communi concessum. Et favebat Commune prædictum parti Comitis in totum, quamvis se Commune fictitæ faceret nominari: & sic pars Domini *Eccelini* non habebat, nisi partem tertiam, &

pars

(*) Medietatem.

pars Comitum duas. Et in hac conditione per duos annos continuos rexit idem *Rambertinus* civitatem. Multum tamen displicebat Domino *Nicolao Vicentino Episcopo*, qui tunc regebat & ministrabat Episcopatum Vicentinum, quod Officiales æqualiter, secundum veterem consuetudinem, partibus pro medietate non dabatur. Unde cum successisset huic Dominus *Albericus de Castro Novo* in Potestatem, pro medietate concessit Officiales partibus, contempto Communi prædicto, tanquam iniqvo & fraudulento Communi. Hic bono modo & tranquillo flatu rexit civitatem.

Successit huic Dominus *Albertus Tetaveglia de Vercellis*, qui cum & ipse communiter & bono modo regeret civitatem, *Ugutio Pili*, favore Comitum memorati, indignati ob id, quod partem tertiam Officialium non habebat, tumultum movit contra Potestatem, & in ipsum fecit insultum, ipsumque in Palatio Communitamdiu expugnavit, quoad devictus Potestariam renuntiavit, sequè fecit in Potestatem eligi. Exierunt quidam amici Dominorum de Romano de civitate, & morabantur apud Baxianum & per terras ipsorum Dominorum de Romano. Sic enim dicto & facto contemnebat Dominus *Ugutio* illos de Romano, ac si forent plebei & populares, omnia obpropria dicens adversus illos cum audacia nimia.

Post suum exitum eligi fecit iterum Dominum *Rambertinum de Bononia*, ideo quod valde inimicus erat illorum Dominorum de Romano, & quia suo arbitrio aliis temporibus rexerat civitatem. Cum autem sic regeret civitatem arbitrio *Ugutionis*, nullam vel modicam partem officialium dando parti illorum de Romano, Dominus *Eccelinus* indignatione commotus ob id, quod amici sui taliter sunt destituti & omni honore privati, & quod taliter vilipenduntur, Dominus *Eccelinus* sumtis militibus & peditibus de Baxiano, ivit ad Sanctum Petrum *Enguti*, pro læsione facienda Vicentinis, & inde revertendo venit ad *Bulzanum* depredando & comburendo. Vicentini autem hoc cognito, illi tenderunt insidias, & tacerent ultra villam *Bresanuiti* expectabant ipsum Dominum *Eccelinum* transiturum, volentes ipsum capere vel occidere. Ipse autem hoc cognito, quamvis essent triplo plures, convocavit suos & dixit illis: *Referamus DEO gratias quia fecit nobis copiam cum hostibus debellandi; omnis homo sit prudens, & viriliter pugnet cum illis, quia Domino dante eos occidemus, vel capiemus.* Et pœnam mortis imposuit fugienti vel viliter pugnanti. Et sumto magno animo, dentibus stridens, & more Leonis rugiens, videns inimicos, in ipsos impetu facto veloci, ipsi omnes versi sunt in fugam; quam plures de majoribus & melioribus civitatis capti sunt per ipsum, quos *Baxiani* in compedibus & carceribus fecit custodiri.

Hoc autem fuit primum factum, in quo bellando pugnavit Dominus *Eccelinus*. Tunc venerunt *Paduani* & sic composuerunt inter eosdem, quod pars Domini *Alberici* reversa est ad civitatem, & captivi sunt de carceribus liberati. In illis diebus Dominus *Ugutio Pili* factus est amicus Dominorum de Romano, & in illorum partem esse juravit. Unde in fine Potestariæ Domini *Rambertini*, cum Domini de Romano & pars sua pugnassent cum ipsa Potestate & parte adversa, idem *Ugutio* fuit cum illis de Romano, pugnano contra alios, & tunc, civitate pro magna parte combusta, vix evasit Dominus *Rambertinus*. Fuit tamen bellando apud domum Domini *Ugutionis* in fronte vulneratus.

Huic successit Dominus *Guilielmus Amatus*, qui cum venisset in civitatem, invenit cives undique præliando. Sic tamen auxilio Potestatis *Paduæ*, qui venerat pro rumore sedando, tunc fuit operatum, quod præliis cessantibus, sui regiminis pacifice fecit Sacramentum. Et licentiato Domino *Rambertino* pacifice rexit civitatem & bono modo. Sub ipsius Potestariæ Dominus *Albericus* de Romano Dominam *Beatricem* duxit in uxorem, & in Palatio Communis fecit nuptias, & ipsius Domine virginitatem defloravit. Iterum in fine Potestariæ ipsius Domini *Guilielmi*, Dominus *Eccelinus* Dominam *Ziliam*, sororem *Comitis Rizardi de S. Bonifacio*, similiter in uxorem duxit, & Comes *Rizardus* duxit Dominam *Cunizam* sororem istorum Dominorum de Romano. De quo facto *Monticuli* & pars Dominorum de Romano valde dubitabant. Veruntamen ipsi Domini dicebant eisdem, quod propter hoc nihil dubitarent, quia eorum amorem perdere non proposuerant; sed potius pro consueto modo & antecedenti proposito, contra omnes illis dabunt auxilium & favorem.

Succedit huic Dominus *Laurengus de Brixia*, vir nobilis, prudens atque facundus. Hic favebat nimis popularibus, & cuidam Communi fictitiè facto: & in tantum, quod etiam partem officialium dabant illi Communi. Quapropter Magnates conspiraverunt contra ipsum Dominum *Laurengum*, inter quos fuerat Dominus *Albericus*, Comes *Albertus*, *Albertus de Celsano*, quia tunc factus fuit amicus Domini *Alberici*. Et fuerunt etiam omnes Domini de *Bregantiis* & plures alii, volentes contradicere Domino *Laurengo*. Quare tanquam prudens & discretus, hoc cognito, vocavit ipsos, quod venirent ad sua mandata. Qui cum venire contempsissent, ipsos fecit banniri, & ad offendendum eos se viriliter præparabat. Veruntamen ut securius de ipsis posset vindictam sumere, tanquam providus & discretus, misit *Brixiam* pro amicis suis. In cujus succursum venerunt milites ducenti. Et cum vellet contra ipsos equitare, venerunt *Paduani*, & *Frater Jordanus* cum illis, & fecerunt ipsos omnes venire in plena concione ad mandata ipsius Domini *Laurengi*, promittendo ipsis Magnati-

bus (*) conservando eos indemnes à prædicta potestate: nec enim aliter ad hoc faciendum potuerunt induci. Dominus autem Laurengus statim in eadem concione, præfente ipso fratre *Jordano* & Domino *Gvidone de Landriano*, condemnavit eos in septem millia librarum, quos denarios solverunt Paduani pro Magnatibus Domino Laurengo, qui postea Potestariam suam usque ad finem rexit cum magno vigore.

Successit huic *Portius Amatus de Cremona*, frater prædicti *Gvilielmi Amati*. Hic similiter rexit civitatem consilio Popularium & Communis fictitii, non bene tractando partem Dominorum de Romano.

Successit huic iterum Frater ejus Dominus *Gvilielmus Amatus*, qui & ipse eodem modo male tractando partem Dominorum de Romano, civitatem rexit.

Huic succedit Dominus *Otto de Mandello*, civis *Mediolanensis*, qui & ipse modum tenens prædictum, minus bene tractabat partem supra scriptorum Dominorum. Sub Potestaria istius, cum esset *Potestas Verone* Dominus *Gvifredus de Piroano* per Monticulos & amicos suos captus & de Potestaria remotus est, cui successit Dominus *Leo de carcere*. Et tunc Dominus *Eccelinus* erat in civitate Veronæ, scilicet cum fuit captus Potestas & positus Dominus *Leo*: nec voluit in illo factio, sicut poterat, capere partem. Habebat enim jam Comitem exorsum ob id, quod, cum Brixienfes venturi erant Vincentiam pro succursu faciendo Domino Laurengo, ipse cum fratre suo Domino *Alberico* totis viribus operam dederat, rogitando ipsum Comitem de *S. Bonifacio*, ne pateretur ipsos Brixienfes facere transitum super suum, quod eisdem facere denegavit. Et ideo de ipso multum non curaverat; ipsum tamen offendere nolebat. Unde ipso Comite in civitate relicto, cum repatriaret, invenit insidiosos sibi ordinatos in partibus Comitatus, qui in ipsum volebant insultum facere. Unde volens evitare periculum, & cognito, quod de hoc fuerat Comes culpabilis, reversus est ad civitatem Veronæ festinanter. Quod cum in rumore fuisset deductum, Monticuli & pars illorum armati, ceperunt Comitem prædictum & plures alios, qui culpabiles dicebantur de prodicione prædicta. Ipse autem *Leo* Comitem captum infugavit, propter quod Commune Veronæ ipsum de Potestaria removit, & electus est tunc Dominus *Eccelinus Potestas Veronæ*.

Cum quanto autem vigore regat civitatem Veronæ, & quantum ab omnibus ibi commorantibus commendetur & diligatur, nullus ignorat: nec possent illius laudes à quoquam breviter nuntiari. Fugit tunc Comes & sua pars, & gverram maximam faciunt cum Domino *Eccelino* & sua parte.

Interim mutatur *Otto de Mandello*, cui succedit in Potestatem Vincentiæ Dominus *Albrighetus de Faventia*, qui cum ipse foret Dominorum de Romano & Domini *Salingverræ de Ferrara* specialis inimicus, Dominos de Romano & partem suam penitus vilipendendo, pessime tractabat eosdem. Et, ut posset manere securus, omnes turres & munitiones partis illorum de Romano per cives Paduanos custodiri faciebat.

Dominus autem *Albericus* videns, se & amicos suos sic male tractari, fremens spiritu, tanquam miles fortissimus & audacissimus & discretus, cogitare cepit, quomodo istum *Albrighetum* posset de Potestaria repellere. Et habito cum fratre suo Domino *Eccelino* tractatu & cum paucis amicis suis secreto, statuit pugnare cum ipso Potestate, & munitiones amicorum auferre Paduanis, qui eas custodiebant. Ac die certa statuta Dominus *Eccelinus* cum quantitate militum & peditum in succursum Domini *Alberici* & amicorum suorum venire, promisit. Sicque factum est, quod die una tempestive Dominus *Artusius de Vivario* insultum fecit in Custodes, qui erant supra turrim suam, ipsosque devicit, & turrim suam statim recuperavit. Dominus autem *Albericus* cum gvarnimento magno cucurrit. Comes *Ugutio* & *Ugutio Pili* erant cum eodem Domino *Alberico*. Pugna & prælia committuntur per Civitatem. Paduani venerunt in succursum Potestatis. Dominus autem *Eccelinus* venit recto tramite per stratam Veronæ cum militibus & peditibus *Veronensibus*, & violenter per Portam Novam Civitatis intravit. Et commisso bello cum Paduanis & Potestate, devicti sunt Paduani, & ipsorum multi fuerunt capti, quos postea Domini de Romano dimiserunt; spolia tamen perdidit. Capta est Potestas & licentiata recessit.

Factus est tunc Dominus *Albericus Potestas Vincentiæ*, & Dominus *Eccelinus* cum suis & pleno triumpho revertitur ad Civitatem Veronæ. Nunc habet Dominus *Albericus* Vincentiam, & Dominus *Eccelinus* Veronam.

Multi autem exeunt de Civitate Vincentiæ, & *Episcopus Vicentinus* cum illis, & morantur in *Brendolis* gverrizando cum Civitate, & *Valerianus de Bragantiis* cum illis gverram facit Civitati. Dominus autem *Albericus* primo castrum *Granchona* destruxit, postea castrum Domini *Valeriani* etiam fortissimum juxta *Villam Maxonis* diu obsedit, & illud destruxit. Civitatem autem & illos, qui sibi obediunt, sic laudabiliter regit atque gubernat, quod usque in hodiernum diem ab omnibus merito commendatur. Et Civitatem rexit per viginti novem menses.

Sub

(*) Conservare.

Sub ipsius Potestaria Dominus cepit *Castrum Fomis* & filium quondam Domini G. (*) *de Campo S. Petri*. Paduani autem & *Tarvisini* de hoc indignati, moverunt exercitum, cum Carrociis contra illos Dominos de Romano, & venerunt contra Baxianum, comburendo villam & incidendo vineas. Dominus autem Albericus cum Vicentinis se defendere conabatur. Interim venit Dominus *Eccelinus*, Pater ipsorum *Dominorum Eccelini & Alberici*, & plurimum lachrymando Dominum *Eccelinum* filium suum rogavit, quatenus castrum redderet memoratum & filium Domini *Gerardi de Campo S. Petri*. Quod quamvis sibi durissimum atque gravissimum videretur; tamen annuit paternis precibus, & omnia ipsius arbitrio restituit Paduanis & *Tervisinis*. Sicque reversi sunt exercitus omnes, maximo tamen damno dato Domino *Alberico* & hominibus *de Baxiano*. Dominus autem *Eccelinus* Veronam rediens, volens parcere laboribus & expensis ipsorum, de voluntate etiam amicorum suorum, ad preces Lombardorum, passus est alium ibi poni in Rectorem & Potestatem, scilicet Comitem *Bonifacium de Radaltesco*. Et sic pace firmata, regit iste Comes civitatem auxilio & consilio *Zuliani quondam Reynaldi Osterii*, qui Capitaneus erat cujusdam *Communantiae* noviter factae in Civitate. Cujus *Zuliani* tunc maximus vigor fuerat, & omnia fere suo disponebantur, arbitrio.

Isti autem Comiti successit Dominus *Promus Encoardus* in Potestatem.

Huic successit Dominus *Rainerius Zeno de Venetiis*, qui cum magno vigore praedictam, rexit Civitatem, tenendo *castrum Sancti Bonifacii* in sua virtute & potestate toto tempore suae Potestariae. Huic quoque successit *Matthaeus Justinianus*, similiter de Venetiis. Sub isto *Constantinus* filius quondam *Aldelardini* fregit pacem, vulnerando quendam de parte *Moniscalorum*, & sic, rixa commota, captus est Comes & amici sui.

Item Dominus *Eccelinus* Potestas est constitutus. Positus est Comes & amici sui in compedibus & carceribus. Cum autem nimis severiter custodirentur, Dominus *Eccelinus*, pater praesentium *Dominorum* de Romano, quamvis seculo renuntiasset, tamen viscera pietatis contra captivos aperiens, ivit ad ipsos, & eisdem cibaria necessaria, quae penitus illis fuerant subtrahenda, dari fecit & concedi.

De tractatu Lombardorum cum Eccelino causa pacis.

MOdo venerunt iterum *Lombardi*, rogitando *Dominum Eccelinum* & partem suam, quod arbitrio ipsorum sibi & amicis suis placeat componere: ipso *Domino Eccelino* dicente, quod Comes & sua pars pacis foedera non servabunt, nisi *Castrum S. Bonifacii* auferant eidem Comiti. Unde *Lombardi* promiserunt *Domino Eccelino* & *Communi Veronae*, quod non dimitterent Comitem & alios captivos liberos & absolutos, nisi primum dederit *Castrum illud* in virtute & potestate *Communis Veronae* & Potestatis futurae.

Statuerunt etiam & jurare fecerunt septem Civitates, *Brixiam, Mantuam, Veronam, Vincentiam, Paduam, Tervisium, atque Ferrariam*, quod bona fide operam dabunt ad hoc, quod pax observetur firmiter: & si qua partium aliquarum istarum septem Civitatum, pro alia fuerit de Civitate expulsa, omnes aliae Civitates teneantur adjuvare partem expulsam in Civitate redire: & si *Domini de Romano* in hac societate intrare quoque tempore voluerint, quod recipiantur. Quo taliter statuto, & firmato *Dominus Eccelinus* captivos tradidit *Lombardis*, & passus est ibi poni *Dominum Guidonem de Rode* in Potestate. *Lombardi* autem miserunt Comitem *Placentiae*, & *Dominus Eccelinus* domum rediit, dimisso *Domino Guidone* Rectore & Potestate.

Instat nunc *Dominus Eccelinus* & pars sua, quod *Lombardi* dari faciant *Castrum S. Bonifacii* Potestati *Veronae*, secundum praecedentem promissionem. Quod, cum de die in diem semper promittendo differrent, tandem *Lombardi* fecerunt colloquium apud *Bononiam*; ad quem videntes illi *Domini de Romano*, quod colludebantur a *Lombardis*, placuit eisdem, mittere Procuratores suos ad rogandum *Lombardos*, quod attendant promissa sibi facta, & maxime, quod reciperentur in Societatem septem praedictarum civitatum. Fuerunt illorum procuratores *Dominus Bonifacius de Piro Tervisinus Canonicus, & Ego*. Qui facta petitione nostra, *Ambasciatores Veronae, Mantuae, atque Ferrariae* aperte contradicebant, eos non esse recipiendos. Detinuerunt nos ibi bene per mensem unum, dilatando responsionem suam: unde quasi ira vehementi commotus, dixi inter *Lombardos*, me plurimum admirari, quare non audiebant & tantum differebant petitionem *Dominorum de Romano*, quoniam adhuc tanta erat ipsorum potentia per se & amicos suos de *Verona*, quod omni die possent expellere partem Comitis de civitate, si vellent, & dominari ipsam, sicut ante faciebant. Quod totum *Gualvagnus de Turrisendis*, cum his, qui erant ibi *Ambaxiatores* illorum *Dominorum*, respondit, & confessus fuit verum esse praesentibus *Ambaxiatoribus*, qui contradicebant. Dixi etiam *majora Lombardis*, scilicet, quod si *Domini de Romano* volunt *Domino Imperatori* favere, per se solos tantam habent potentiam, quod per terras suas possunt

(*) Gerardi, ut infra.

conducere ipsam Imperatorem in Marchia, invitis & contradicentibus Lombardis: nedum quod in Verona tanta est potentia eorum, ut supra dixeram. Unde dicebam, quod non erant contemnendi & taliter vilipendendi ab ipsis Lombardis, si recte cupiunt facere negotia Lombardiz. Nec volebamus nos Procuratores amplius ibi expectare: & vere irati venire cepimus sine ipsorum Lombardorum licentia. Ipsi autem nobis retrovocatis responderunt, facturos, quæcunque volebamus, & sic recepti fuimus pro ipsis in societate illarum civitatum: quam societatem observare juravimus in animabus eorum, procuratorio nomine, sicut nos facturos nostra publica instrumenta dicebant.

Post hæc nostra fuit petitio, quod festinanter mitterent Ambaxiatores Paduanis, quod sub debito juramenti & sub banno Lombardorum, eisdem Dominis de Romano nullum damnum darent in terris & possessionibus eorum; quoniam ad instantiam *Feltrini & Belunensis Episcoporum*, Paduani promiserunt exercitum facturos contra Dominum Eccelinum apud *Opitergium*, quod castrum possidebat idem Dominus Eccelinus pro suo, quamvis Episcopus memoratus diceret ad se pertinere. Impetravimus ab eis, quicquid volumus, & venimus cum Ambaxiatoribus disertis & sapientibus, ad nostram petitionem per hoc destinatis, quod, sicut habebant in mandatis, optimo modo expleverunt. De hoc, nescio de Socio, sed de Me scio, quod adhuc debeo remunerari.

Instant nunc Lombardi, quod Comes juret societatem Lombardorum, qui & ipse juravit, & receptus est, atque liber absolutus atque dimissus, & habet castrum suum de *S. Bonifacio*, & omnes possessiones suas inconsulto & inscio Domino Eccelino & parte sua. Unde cum peterent Lombardi, & Potestas Veronæ immoderatè instaret, ad hoc, quod & ipsi jurent societatem Lombardorum, Domini de Romano, videntes, sese & partem suam proditos & per Lombardos deceptos, totis viribus Lombardis contradicunt. Et cum Potestas nimis ad hoc instaret, & quasi violenter vellet ad jurandum partem Dominorum de Romano compellere, Dominus Eccelinus festinanter Veronam adivit, & cum non posset blandis verbis Potestatem à suo proposito deviare, cepit ipsum supra domum Communis Veronæ, dicens illi, quod faceret venire obsides amicorum suorum, quos miserat *Mediolanum*, ipsumque captum detinuit, donec obsides habuit memoratos. Dicebat autem idem Dominus Guido: Ego laudo, quod facitis, nec pro malo habeo, quod etiam de me facitis, & quod adjuvetis vos, consulo vobis, & cum Imperatore & aliis, sicut potestis, quia sine dubio Lombardi vos deceperunt & decipient adhuc, si poterunt gravius. Iterum Dominus Eccelinus incepit regere civitatem, & taliter videns se & partem suam proditos & deceptos, jurant partem Domini Imperatoris, & civitatem Domini Imperatoris arbitrio disponendam committunt. Nunc guerra maxima incipitur: Lombardi favent Comiti, Dominus autem Eccelinus se viriliter defendit.

DE ALBERICO DE ROMANO ECCELINI FRATRE.

MODO redeat calamus ad Dominum *Albericum*. Ipse enim in exercitu suo eligi fecit Potestatem, sicut Sacramento tenebatur adstrictus, & electus fuit Dominus *Ubertus de Concorezo*, civis *Mediolanensis*. Qui cum venisset, facto jam sui regiminis sacramento; & esset in domo & palatio Communis pro Potestate, orta rixa in civitate, eo, quod pars adversa Dominorum de Romano favere volebat eidem, cucurrerunt Potestas Paduæ pro suo Comuni, & Dominus *Zulianus Rainaldi Osterii* pro sua Communantia de Verona, & cepta discordia, licentiato prædicto Domino *Uberto*, sibi suo facto ante soluto, eligerunt Dominum *Philippum Zulianum de Venetiis* in Potestatem, Virum discretum & audaciæ maximæ. Hic bene & cum maximo vigore rexit civitatem *Vincentiæ*.

Tempore istius conspiraverunt quidam contra Dominum *Albericum* & ejus masnatam, & faciebant se vocari *Partem liberorum*: & altera pars dicebatur *Masnata*. Sumserant enim audaciam ob id, quod inter Dominum Eccelinum, & Dominum *Albericum* steterat quædam indignatio; & in tantum exolevit stultitia, & ipsorum præsumptio, quod nedum *Masnatis*; sed & Domino *Alberico* minabantur. Dominus autem Eccelinus, tanquam providus & discretus naturali ratione, & fraterna motus affectione, non habito respectu ad præsentem indignationem, violenter & manu potenti *Baxianum* intravit, ipsosque proditores expugnando superavit. Quidam fuerunt perempti, quidam capti, & ceteri fugati sunt de *Baxiano*; qui fugerunt alii ad *Comitem S. Bonifacii*, alii ad *Marchionem Estensem*, alii ad Dominum *Tisonem de Campo S. Petri*, propter quod à Sapientibus susceptores tales de prodicione prædicta creduntur auctores. Venerunt etiam quamplures ad civitatem, conquerendo de Domino Eccelino & Domino *Alberico* & sua *Masnata*, allegando, quod non habebat ibi Dominus *Albericus* Comitatum nec jurisdictionem aliquam. Dominus autem *Philippus Zulianus* Potestas vocavit Dominum Eccelinum & Dominum *Albericum* ad sua mandata, & alteram partem similiter. Et quamvis Dominus Eccelinus de sua non fuisset jurisdictione: tamen venit ad mandata ipsius, cui pro se & parte sua maxima pignora præcepit & juratores quamplures, & alteri parti similiter pignora præcepit, & juratores. Et in fine auditis & cogni-

cognitis propositis hinc inde, definitiva sententia in plena concione pronunciavit Potestas, Comitatum & jurisdictionem Baxiani esse Domini Alberici, & ad ipsum pertinere. Dominum autem Eccelinum pro se & parte sua, & juratores illius condemnavit pro banno Communis in sex millia librarum denariorum Veronensium: alteram autem partem condemnavit in duo millia librarum, & ipsa ab omnibus bene exegit.

Tempore istius Paduani, Vicentini & Mantuani moverunt exercitum contra Veronam, & Dominum Eccelinum; expugnaverunt Portum & Lignagum, comburendo, depradando & omnia destruendo: & sic Dominus Eccelinus rediit ad civitatem, ibique se defendit. Ita, que ad civitatem ire non auderunt, circum circa tamen damna gravissima intulerunt, & revertuntur ad patrias. Mutatur Potestaria Domini *Philippi Zuliani*, cui succedit Dominus *Guido de Rode*, civis Mediolanensis. Timens autem iste potentiam Magnatorum, credens planius regere civitatem, Magnates quamplures misit in Lombardiam, precipiens eisdem in banno & sacramento, quod sine sui licentia non auderent reverti, & fuerunt ex utraque parte Magnates, inter quos fuit *Ugutio Pili*, Dominus *Petrus Comes*, *Sigisfredus de Arzignano*, Dominus *Panesfachus de Drissino*, *Ugolinus Amistadis de Berica*, & Dominus *Artusius de Pruario*; sed iste propter infirmitatem cum licentia Domini Guidonis reversus fuit. Alii autem ad invicem contra Potestatem conspirantes, sine Potestatis licentia redierunt, talis videlicet propositi, quod mandata Potestatis propter hoc non jurabunt. Et sic Potestas iratus ipsos coram se convocavit venturos, qui omnes unanimiter ipsum contemnendo, coram ipso venire contemserunt. Unde ipse illis banna & pœnam maximam imponit, nisi ad diem certam venirent pro omnibus suis præceptis observandis. Quod & ipsi totum pro nihilo reputaverunt & omnes apud *Monticulum* cum Domino *Ugutione* commorantur. Ipse autem Potestas non immerito indignatus, equitavit contra ipsos.

Interim venerunt *Paduani*, & cum sacramento reverenter adstricti ad adjuvandum Potestatem, induxerunt prædictos ad jurandum præcepta Potestatis: hac tamen intentione, quod ipsi *Paduani* promiserunt eisdem de hoc facto ipsos indemnes conservare. Quo facto rediit Potestas, & ipsi omnes ad civitatem. Et cum Potestas banna sua, in quibus incidere, ab illis vellet exigere & punire de tanto commisso, *Paduani* hoc ei facere vetuerunt, quod profecto immoderate, nec immerito fuit sibi molestum. Sed & ipse aliud facere non poterat, tanta erat potentia *Paduanorum*: quoniam civitatem quasi occupatam tenebant & omnes munitiones civitatis custodiebantur per *Paduanos* Cives, expensis tamen *Vicentinorum*. Huic succedit Dominus *Guilielmus Svoletus*. Sub isto venit Comes *Rizardus de S. Bonifacio* ad *Lonicum*, & turrin partem illorum de *Romano* destruxit, & adversam partem posuit in *Castro*. Tunc temporis, cum precibus & amore meo *Bonifacius de Orbana* cum quibusdam suis sociis esset cum gvarnimento apud *Baxianum* cum Domino Alberico, placuit eidem Domino Alberico, quod idem *Bonifacius* veniret cum (*) *Erro de Lonico*; & si possent intrare *Castrum*, quod hoc facerent velociter. Ipsi autem minus caute venientes, intraverunt villam, ignorantes, quod Comes esset ibi, & haberet ipsam occupatam. Cum autem cognitus fuisset, idem *Bonifacius* vix evasit, & cum tanto periculo, quod vix posset ab ignorantibus credi. Captus fuit *Scutifer* ipsius, amisit equum & arma, & viginti sex solidos magnorum *Venetorum*. Socius autem unus ejusdem alium equum amisit & arma, & vix & inermis evasit. Duo alii sui socii capti fuerunt per Comitem, qui tradidit illos *Marchioni*, & ipse eos decollari fecit. De hoc nullum habui ego, cujus erat damnum, nec ipse aliquid restauramentum adhuc; & in veritate damnum fuit, sine morte *Virorum*, ducentarum librarum & ultra. Eodem autem tempore pars *Dominorum de Romano*, expulsis aliis de *Castro*, occupaverunt illud: altera autem pars, collectis amicis à Comite & aliis amicis, obfidebant illos, qui erant in *Castro*, & cum machina, quam posuerant in domo mea propria, lapidabant intus *Castrum*, & hanc machinam miserat illis Comes cum hominibus de *S. Bonifacio*. Exierunt tum quidam de *Castro*, & quidam venerunt ab altera parte contra illos; quosdam occiderunt, & boves abstulerunt & machinam: & sic omnes versi fuerunt in fugam. Petitur nunc *castrum* per Potestatem *Vicentiam* & per *Paduanos*, illis, qui intraverunt de *noyo*, quamvis prioribus nihil dictum fuisset. Cum effectu redditur *castrum* Potestati, & *Paduanis*. Pōnunt ibi *Paduani* Custodes ad expensas Communis *Lonici*, & ambæ partes morantur in villa, quæ ad invicem damna sibi dabant & dari faciebant occulte per extraneos, excusando sese, quod non erant culpabiles. Unde consilio *Paduanorum*, qui erant Capitanei tunc in *Civitate*, & cum consilio suæ *Curie* & consilio *Civitatis*, idem Dominus *Guilielmus* tale firmavit Statutum, videlicet, quod si cui partium damnum daretur de cætero, alterutri partium, quod Dominus *Tiso*, filius Domini *Alberici de Lafranco* pro parte sua cum illis totum damnum restituere debeat illi, qui damnum passus fuerit ex altera parte: & Dominus *Gabriel de Lonico* eodem modo pro sua parte facere debeat; & sic illis fecit nuntiari.

Post hæc cum boves mei essent de parabola Capitanei castri in *Pratis Lonici*, pro vendendo

E 3

(*) f. Heco.

hendo feno, consilio illorum de parte Comitum, qui erant meliores boves totius Lonici, Comes misit milites, & abstulit boves meos, & dedit illos illi, cujus fuerant boves, qui machinam traxerunt memoratam. Dominus autem *Gvilielmus* prædictum Tisonem condemnavit in restitutionem mihi faciendam, & ipsum fecit sic banniri, quod exire de Baxiano non posset, nisi primo damnum restituat, secundum sententiam: quæ sententia nondum mandata est executioni propter nimiam potentiam, quam idem *Tiso* habet & habuit in Curia. Sub Potestaria istius divinitus combuxit totum *Castrum Calderii* cum magna virorum & mulierum multitudine, quod & Dominus *Eccelinus* festinanter occupavit. Tempore isto venit Dominus Imperator apud *portum Naonem*, & ivit ad illum Dominus *Albericus*, qui magnifice per ipsum receptus est. Et cum de pluribus ad invicem loquerentur, inter cetera, quæ Dominus *Albericus* dixerat, dixit eidem, quod poterat intrare Veronam, & habere ipsam ad suam voluntatem, quia Dominus *Eccelinus* frater suus erat ibi, & ad honorem Imperatoris defendebat illam à Comite *S. Bonifacii* & *Lombardis*, cum quibus jam communiter conspiraverat contra eundem Dominum Imperatorem. Ad hoc respondit Dominus Imperator; Bene dicis & verum est, quod potestis eam mihi dare, & quod possum intrare illam, sed non habeo in præsentem tantam gentem, quod honorifice possem eam tenere. Foret enim maximum obprobrium Imperatoris Majestati nostræ, si homines nostri possent nos ibi obsidere securi, vel nobis impune resistere; sed placet nobis, quod defendatis ipsam usque ad tale tempus, tempore designato. Et ibi usque ad illud tempus veniemus cum tam horribili gentium multitudine, quod nobis non inveniemus resistere valentes, quod & se facturum pro se & fratre Dominus *Albericus* promisit eidem. Revertitur Dominus Imperator & Dominus *Eccelinus* detinet Civitatem Veronæ.

Tempore isto *Paduani* cum *Vicentinis* obsiderunt *Rivaltam*, & habuerunt eam à Domino *Ugutione*, cujus erat, tali pacto, quod sibi debebat restitui. Et quamvis valde dissipatam, tamen *Paduani* eam restituerunt Domino *Ugutioni de Crescentiis*, cujus erat, quitanquam prudens & discretus vir, & miles fortissimus, & omni largitate decorus, ipsum locum valde fortius solito munivit, ipsamque inimicis suis omnibus invitis detinet honorificè & cum magno vigore.

Exivit iste de Potestaria: successit huic *Henricus de Rivolis* & facit gverram Domino *Alberico*, sicut potest, & adjuvat *Comitem Sancti Bonifacii* contra Veronam. *Ugutio* autem *Pilii* & ipse modis omnibus, quibus potest, palam & occulte, lædit Dominos de Romano, & vilipendendo ipsos verbis & factis, multa illis inferendo obprobria indecentia.

Paduani autem tunc valde inimicabantur *Tervisinis*. Unde Dominus *Albericus* contra *Paduanos* conspiravit cum *Tervisinis*, & die quadam secundum voluntatem *Tervisinorum* ipse cum militibus suis equitavit ad *Cittadellam*, & ante portam bello ac prælio commissis, ibi egregie ac fortiter pugnavit Dominus *Albericus*, & circum circa ipsam combuxit, fanusque & incolumis reversus est *Baxianum*. Et est notandum, quod usque ad illum diem, hostiliter & palam non audebant *Tervisini* nec *Vicentini* lædere Dominos de Romano, ad quorum prohibitionem forte multum faciebant *litteras*, quas ego pro ipsis impetraveram apud *Precinam* à Domino nostro præsentem *Inviolissimo Imperatore* & *semper Augusto*, de protectione ipsorum, sigillatas cum bulla optimi auri *litteras*, tenor quarum talis est:

Litteræ Frederici Imperatoris semper Augusti.

Fredericus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, Hierusalem & Sicilia Rex. Cum in conspectu Principum Orbis terræ fides clareat subditorum, quæ meritis insignit hominum, & suis imitationibus favorem Dominantis acquirit, eo potius fidelium est facienda devotio & prærogativa gratia munienda, qui se non dubitant, pro suorum fidelitate ac servitio Dominorum, intra dubios vitæ casus exponere, non parentes rebus pariter vel personis, ut vivere ac mori pro Dominis summam reputent gloriam & honorem. Hinc est igitur, quod nos habentes præ oculis fidem puram, & sinceram dilectionem *Eccolini de Romano*, & *Alberici Fratris ejus*, nostrorum expertorum fidelium, quam pro nostro & Imperii servitio demonstraverunt, personas & omnia bona eorum nostris & Imperii honoribus exponentes: attendentes insuper, quod indefessis laboribus pro nostra & Imperii fidelitate inconcussè persistunt; ipsos, familias eorum, homines, castra, villas, possessiones, & omnia bona eorum, sub nostra & Imperii protectione & defensione recepimus speciali, universis & singulis auctoritate præsentium inhibentes, quatenus nullus *Marchio*, *Comes*, *Potestas*, *Rector*, *Persona* sublimis vel humilis, *Ecclesiastica* vel *Mondana* ipsos offendere in personis vel rebus, seu gverram vel damnum inferre, aut in aliquo contra præsentem protectionis & defensionis nostræ paginam molestare vel impedire præsumant. Quilibet præsumserit, in suæ temeritatis vindictam, *ducentas libras auri* compositurum se cognoscat, medietatem videlicet fisco nostro, & reliquam medietatem injuriam patienti. Ad hujus itaque nostræ protectionis memoriam & perpetuam firmitatem, præsens privilegium fieri, & bulla aurea, typario nostræ Majestatis impressa, jussimus communiri. Hujus rei etiam sunt testes

Hert Panormitanus & Jacobus Capnanus Archiepiscopi, Comes Thomas de Actra, Comes Simon de Tetis, Comes Gerrardus de - - - - Gerrardus de Arnesen Sacri Imperii in Italia Legatus, Comes Antebonus, Manfredus Marchio Laniza, Bacem Camerarius, & alii quamplures.

Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo tricesimo secundo, mense Decembri sextæ indictionis, imperante Domino nostro Federico Imperatore semper Augusto, Hierusalem & Siciliæ Rege, Anno imperii ejus tertio decimo, Regni Hierusalem octavo, Regni vero Siciliæ trigesimo quinto feliciter, Amen.

Data apud Precinam Anno, Mense & indictione præscriptis. Sane & literales, videlicet.

Literæ aliæ ejusdem Federici Imperatoris semper Augusti ad Episcopos Paduanum, Vicentinum & Tervisinum.

Federicus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, Hierusalem & Siciliæ Rex, Venerabilibus Paduano, Vicentino & Tervisino Episcopis, fidelibus suis, gratiam suam & bonam voluntatem.

Notum facimus fidelitati vestræ, quod, cum expertos fideles nostros Eccelinum de Romano & Albericum fratrem ejus sub nostra & Imperii protectione recepimus speciali cum omnibus bonis suis, sicut in indultæ sibi protectionis privilegio continetur, volentes, quod nullus in ipsis partibus se valeat per ignorantiam excusare, fidelitati vestræ firmiter præcipiendo mandamus, sub debito fidei & juramenti nobis & Imperio præstiti, injungentes, quatenus unusquisque vestrum privilegium protectionis ejusdem debeatis solenniter publicare, & auctoritate nostra cunctis præcipiatis ab omnibus observari, denuntiantes transgressoribus, quod pœnam in privilegio contentam non evadent. Ipsum vero privilegium ad opus prædictorum fidelium, & insuper præsentis literas resignabitis portitori, ut industriam singulorum possimus exinde commendare. Data Porcina tertio Decembris, sexta indictione.

Has literas sine mandato, propriis expensis, impetravi ego, de quibus & omnibus obsequiis præcedentibus expecto adhuc remunerationem.

Post hæc autem paravit paravit exercitum Commune Paduæ, venitque Baxianum, & Commune Vicentiæ cum illis venit ad *Monticulum Precalcini*, & tunc intolerabile damnum datum fuit in *Baxiano* & *Muxolento* illis de Romano. Veruntamen antequam reverterentur Paduani milites, Tervisini venerunt in succursum Domino Alberico. Qui Dominus Albericus, tanquam fortis & audacissimus miles, exivit contra Paduanos, & bello commisso, ibi mirabiliter & more Leonis pugnavit: multosque ibi milites de majoribus & melioribus Paduanorum cepit, quos carceratos habuit in Baxiano, & postea dedit illos Tervisini, qui duxerunt ipsos secum, & ibi fuerunt in compedibus positi & carcerati. Paduani autem cum opprobrio separati, reversi sunt ad patriam suam, & Vicentini similiter.

Tunc venit Dominus Eccelinus cum *Veronensibus*, quos regebat apud S. Bonifacium, & cum illis, tanquam miles fortissimus debellavit, & partem munitionis castri combuxit violenter: sic & ipse reversus est cum suis. In bello autem factò apud Baxianum *meis precibus* erat cum Domino Alberico quidam *Bonifacius de Orbana*, cui ego equos dabam & arma, & ipse mei amoris intuitu, præter etiam voluntatem Domini sui Domini Marchionis Estensis, serviebat Dominis de Romano in omnibus illorum factis, & gvarnimentis: unde Marchio ipsam habebat valde exosum. Hic, cum esset in prælio, sic enormiter cum lancea inimicos & eorum eqvos vulnerabat, quod inde condoluit, & lancea dejecta, evaginato ense, infra hostes, ubi erat etiam multitudo maxima militum, occurrit, & *Samaritanum* Nobilem militem, magnum & fortem cepit ad collum, & violenter ipsam duxit ad suos, non timens innumerabiles ictus, quos ab inimicis recipiebat, ipsumque dedit, & designavit Domino Alberico. Qui postquam captus fuit, cognovit eum, quod sibi erat nimia parentela conjunctus; sed nihil sibi profuit, cum non poterat post captionem per ipsum decenter dimitti. Unde nihilominus ipsum Domino Alberico designavit. In hoc factò, cum duceret illum captum, quidam *Bonacursus de Foltasse* sic enormiter per invidiam eqvum captivi vulneravit retro, quod *valens sanus ultra libras centum*, taliter vulneratus datus fuit pro xv. Eqvus autem Bonifacii in pede retro vulneratus fuit, nec postea fuit alicujus valentia. Item alium dextrarium similiter, quod pro illo factò emeram eidem, in diebus illis equitando sic devastavit, quod penitus nullius erat momenti, & ad nihilum deveni de ipso. Et de hoc factò adhuc expecto remunerationem. Ille autem *Bonifacius* seculo renuntiavit & Domino serviens meliorem partem elegit.

De potentia Paduanorum.

Tunc temporis tanta erat potentia & superbia Paduanorum, quod non solum *Vinceniam* sub occasione innocentiz tenebant occupatam; verum etiam *Felivrem* & *Bellunum* & *Conestranum* violenter sub sua jurisdictione usurpaverant. Conspiraverant etiam cum *Aquilegensi Patriarcha*, & cum his omnibus contra Tervisium & illos de Romano, guerram maximam illis faciendo continue.

De

inaub

De Fratre Jobanne Vicentino, Viro valde religioso.

Interim aparuit quidam Frater Joannes de Ordine Prædicatorum, *Civis Vicentinus, & Manelini Causidici filius*, vir valde religiosus, de quo mira; sed in scena testificata loquar. Inauditum est enim, quod à tempore nostri Domini JESU Christi in nomine ipsius per alicujus prædicationem tot fuissent insimul homines congregati, quot & quantos sub occasione pacis fiendæ ipse congregavit in unum, unanimiter JESUM Christum laudibus & hymnis magnificantes. Venit enim primum Paduæ, & ibi prædicando pacem, de omni discordia, quam habebant, compromiserunt in eundem suo arbitrio determinandis. Venit *Tervisio*, fecerunt Tervisini illud idem. Sic fecerunt *Feltrini & Bellunenses*. Sic quoque Domini *de Camino*, sic & illi de *Coneglano*, & idem fecerunt Domini *de Romano*. Idem quoque *Vicentini, Veronenses, Mantuani, Brixienfes & Comes S. Bonifacii*, & ejus pars universa. Tantam habuit potestatem super omnes, quod in omni civitate, statutis ipsarum acceptis, suo emendavit arbitrio, addendo & detrahendo. Captivos autem, ubicunque fuerant, dimitti fecit. Et statuit certum terminum pro pace faciendâ & firmandâ apud civitatem Veronæ, præcipiendo prædictis civitatibus & personis, quod essent tunc ibi coram eo, pro prædicatione audiendâ & laudum pacis intra omnes.

Fuit ibi *Brixia, Mantua, Verona, Vicentia, Tarvisum, Feltrini & Bellunenses*, & Domini *de Romano*, & illi de *Camino: Paduani*, & de aliis civitatibus, Castris & Villis homines, & foeminae innumerati. Fuit & ibi *Aquilegensis Patriarcha* cum omnibus Episcopis prædictarum Civitatum. Fuit ibi *Marchio Estensis, & frater Jordanus*: Presbyteri quoque & Clerici, milites, & populares: omnes fere istarum Civitatum inermes, & cum vexillis cruciatis fuerunt ibidem. Tanta fuit ibi innumerosa multitudo, quod (sicut dictum est) à tempore JESU Christi in huc, per alicujus prædicationem tot non fuerunt congregati in unum: & in reverentiam ipsius pro majori parte fuerant discalciati. Erant quoque Civitates cum Carrociis suis quam plures.

Prædicavit intra illos, & (quod est mirabile) vox illius ab omnibus audiebatur mirabiliter & clarissime. Facta prædicatione pacem pronuntiavit & laudavit intra omnes, & ordinavit tunc matrimonium intra Dominam *Adelenitam*, filiam Domini *Alberici de Romano & Raynaldum* filium *Marchionis Estensis*. Cujus dictum ab omnibus cum magnis laudibus fuit, gratissimè confirmatum. Ipse autem transgressoribus anathematis pœnam & JESU Christi indignationem, & omnem maledictionem indixit: conservantibus autem DEI Omnipotentis gratiam & suam benedictionem concessit, & sic revertuntur ad patriam, quisque ad locum suum, magnificantes DEUM, & eidem gratias referendo. Multi enim mortales inimici proprio motu pacem faciendâ, osculabantur ad invicem, prædicatione ipsius ad hoc inspirati: habebatur enim quasi Propheta per omnes. Hujus etiam tanta fama erat, quod etiam Dominus Apostolicus reverebatur eidem. Nec mirum, quia Fratres Minores publicè prædicabant (sicut & egomet ipsos audivi prædicantes apud Ecclesiam Majorem Civitatis Vicentia) quod ejus precibus & orationibus decem fuerant mortui suscitati; & à langvoribus suis infirmi per orationes illius, mirabiliter curabantur.

Hoc factò venit idem frater Johannes Vicentiam, & dixit in pleno consilio, quod volebat esse Dux & Comes illius Civitatis, & omnia suo arbitrio disponere, quod totum ei laudatum fuit atque concessum. Unde tunc acceptis Statutis Civitatis, sicut voluit, emendavit, addidit, detraxit. Et Vicentini sperantes, quod removeret & poneret ibi aliam communionem, per quam utraque pars communiter regeretur: ipse hoc prætermisso, factis Statutis & Ordinamentis ivit Veronam, ibique similiter petiit Ducatum & Potestariam illius terræ, quod factum est & concessum eidem. Fecit venire Comitem & partem ipsius in Civitate: accepit obsides ab utraque parte: accepit in se *Castrum S. Bonifacii & Castrum Illaxii, & Hostiliam* & omnes munitiones, sicut voluit. Hic persecutor fuit ibi Hæreticorum, sic, quod plures comburi fecit. Pluribus diebus rexit Civitatem, habendo se Ducem atque Rectorem, & tanquam Dux & Rector multa præcepta fecit & statuta. Tandem elegit *Nicolaum Toniscum* in Potestatem Veronæ, de Venetiis Civem. Cum autem multum redargueretur, quod sic reliquerat Civitatem Vicentia, Potestate non mutata, & vellet habere Ducatum ibi sibi concessum, *Ugutio Pili*, et illi de *Camino, & Paduani* consilio Fratris Jordani, cujus consilio Paduani regebantur in totum, induxerunt Potestatem Vicentia et partem contrariam illis de Romano ad contradicendum eidem fratri Johanni. Et sic fecit venire Potestas custodes cives Paduæ, et munivit Civitatem fortius solito. Hoc audito, frater Johannes minus caute et cum parva militum quantitate, venit ad Civitatem Vicentia, cui obviavit maxima Populi multitudo. Ipse autem credens habere favorem atque constantiam populi in propria persona, cœpit ire per Civitatem, petendo domos, turres et munitiones sibi dari. Cum autem venisset ad domos filiorum quondam *Domini de Zachame*, illi sibi rebelles extiterunt. Venit ad domum Communis turba, quæ sequebatur ipsum, et capta potestate suis iudicibus et familia, et expoliatis et destructis libris statutorum et Forbannitorum Communis Vicentia, descenderunt de domo, Potestate et sua familia relictis expoliatis. Interim venerunt Pa-

duani

duani cum *Ugutione Pili* et aduersa parte illorum de Romano, et in ipsum fratrem Johannem, ad Palatium Episcopatus, ubi erat, fecerunt insultum, et bello commisso captus est frater Johannes et sui omnes versi sunt in fugam. Veronenses autem audito, quod captus erat frater Johannes, existimantes, quod consilio *Comitis de S. Bonifacio* & suae partis illud factum fuisset, ceperunt omnes, qui venerant ad civitatem de parte Comitis, qui fuerunt alicujus valentiae; sed reuerso fratre Joanne, & invento, quod culpabiles non fuerant, omnes dimissi fuerunt in continenti. Ipsi autem timore perterriti fugiunt omnes de Civitate. Ipse autem Frater Johannes regit Civitatem, sicut potest, sua Potestate ibi posita pro nihilo reputata. Obsides autem Monticulorum & suae partis hoc audito, clam & occultè reuersi sunt ad Civitatem.

Instat nunc Comes, quod sibi reddat obsides suos & castra similiter. Frater autem Johannes munierat *Castrum Hostilia* per Bononienses, & *Castra Comitis*, & *Illaxii* per amicos suos Vicentinos, *Castrum Calderii*, & *Castrum S. Bonifacii* restituit Comiti, quamvis fuisset factitiae factum, quasi in vitis custodibus fuisset ablatum. Item obsides eidem restituit. *Castrum Illaxii* restituit Veronensibus; sed *Castrum Hostilia* non restituit Veronensibus, sicque dimissis Veronensibus & Vicentinis, iuit Bononiam, & sic *Ugutio Pili*, *Paduani* consilio Fratris Jordani, & illi de *Camino* fregerunt pacem Fratris Joannis; sicque pro nihilo reputatum est factum fratris Joannis. Hoc totum propterea creditur accessisse, quod ambitiose petiit Ducatum ab hominibus, contra dictum Salomonis, qui dixit, Non petas Ducatum ab hominibus. Nunc guerra gravior revivixit undique solito more. Dominus autem *Eccelinus* iterum vadit Veronam, in succursum amicorum suorum, & regit civitatem; Dominus *Albericus* cum magno gvarnimento moratur *Baxianum*, & in terris suis.

Mutatur Potestas *Vicentiae*; succedit illi *Arditio* *Advocatus de Verellis*, cujus tempore Dominus *Albericus* praeter consilium amicorum suorum de *Vicentia* fecit colloquium cum *Ugutione Pili*, videntibus hoc magna quantitate amicorum, qui de hoc valde dolebant. Et tunc ipsorum amor erga ipsum Dominum *Albericum* valde refrigescit. Et tunc consilio ejusdem *Ugutionis* conspiravit cum eodem & *Comite Guidone*, & illis de *Drifino* & *Arzignano*, et cum maxima quantitate *Magnatum* intus & extra Civitatem, inter quos erat *Albertus de Celsano*, & illi de *Bregantiis*. Indignati sunt amici illorum de Romano valde, quorum consilio hoc factum non fuerat. Et quia conspiratio fiebat contra *Usurarios*, cum illis sociati sunt *Amici Domini Alberici*, & induxerunt Potestatem ad puniendos ipsos. Qui cum citari fecisset illos, ipsi contemnendo ipsum, coadunati sunt apud *Monticulum*, auctore contradictionis principe existente praedicto *Ugutione*. Tunc venerunt *Paduani*, & fecerunt ipsos jurare praecipua Potestatis & *Communis Vicentiae*; sed tamen non dimiserunt Potestatem illos punire, de quo valde sunt indignati *Usurarii* & eorum sequaces. Nunc regitur *Civitas* consilio *Usurariorum* & illorum, qui sequuntur illos, per praedictum Potestatem.

Cum autem mutari debebat Potestas, amici veteres *Dominorum de Romano*, consilio alterius partis & omnium *Usurariorum*, dixerunt *Domino Alberico*, quod volebant ipsum eligere in Potestatem, & dare sibi *Dominium* & regimen *Civitatis*, si ipse vult *Ugutionem* dimittere, cum quo conspiraverat, & facere rationem de *Usuris* secundum jura & consuetudinem & *Statuta Vicentiae*. Qui *Dominus Albericus*, quamvis aliquando talibus verbis (*) amissis, & aliis, quibus promiserat: ipsi vero videntes, quod non potuerant diu resistere tantis *Magnatibus*. putantes, sese melius defendere, conspiraverunt & ipsi contra *Magnates* & *Dominum Albericum*, & primo corruperunt *Albertum de Celsano*, qui pro certa pecuniae quantitate fregit fidem promissam, & juravit esse cum *Usurariis*.

Postea cum tractaretur de eligendo Potestate, consilio *Ugutionis Pili* electus fuit frater *Jordanus*, qui eligeret Potestatem: affirmans ipse *Ugutio*, quod frater *Jordanus* non eligeret *Marchionem*. Jam enim clandestine & ipse fregerat fidem illis de Romano, & sine illis veniebat ad consilia *Civitatis*, dicens illis, quod melius erat, quod ipse ibi esset: & sic frater *Jordanus* commisit electionem fratri *Johanni de Verzario*, qui *Marchionem Azonem* elegit, sicut creditur, quod erat statutum cum ipso *Ugutione* & cum *Usurariis*, in detrimentum illorum de Romano. Et cum usque ad electionem diceret idem *Ugutio*, quod *Marchio* esse non posset, minime ipse voluit *Electori* contradicere, sicut fecit *Aldrighetus de Drifino*, qui se appellavit ab illa electione: imo statim factus est amicus *Marchionis* praeter ceteris contra *Dominos de Romano*: & cum *Usurariis* omne malum, quod potest, dictis & factis operatur aduersus illos, & amicos eorum *Dominorum*: & sic juravit sequimentum *Marchionis*, aliis demissis & contemtis. Tunc *Legati* venerunt *Domini Papae*, qui pacem fecerunt inter *Veronenses* in aqua & navibus; sed pars *Comitis* voluit intrare *Civitatem*, unde guerra nihilominus perseveravit, & merito pax non duravit: quia in aqua facta, rediit in aquam.

Veniunt nunc *Domini Nicolaus* *Episcopus Reginus* & *Tyso* *Episcopus Tervisianus*, & intromittunt se de pace facienda ex ammonitione *Domini Papae*, qui tantum sua prudentia fuerunt adoperati, quod pacem fecerunt; & *Comitem* & suam partem reverti fecerunt ad Civitatem,

F

(*) F. Annuisset.

Illuc non magis munda n° (*)

tatem, dando & concedendo Comiti & suæ parti domos, turres & munitiones etiam partis Monticulorum, quasunque voluerunt habere, ad hoc, ut in Civitate manerent securi. Item pro Domino Papa ibi Potestatem posuerunt, & pronunciaverunt tunc concorditer, quod Castrum (*) Hilasii destrui deberet, quod postea per Potestatem positum destructum fuit. Regebat autem iste pacifice Civitatem, donec fuit manifeste proditor inventus, ut infra dicitur, & ob id, sicut infra dicitur, remotus fuit per Dominum *Eccelinum* & ejus partem. Nunc Marchio cum *Ugutione Pili*, & *Usurariis* facit gverram Domino Alberico & Comiti, qui cum eo tenet. Corruptunt illos de *Bregantiis*, qui consueverant esse amici *Dominorum de Romano*, & amicos eorum.

Et tunc filii quondam *Anselmi de Bregantiis* vendiderunt Castrum *Plovenis* Communi *Vicentia*, quamvis illud ante vendidissent *Comitissæ Vicentinae*. Corruptunt etiam *Sigifredum de Arsignano* cum nepotibus. Pauci sunt, qui teneant fidem Domino Alberico & Comiti *Vicentino*, & omnes fere venerunt ad mandata *Marchionis*, timentes potentiam suam propter *Paduanos*, & istos, qui primo fidem promissam fregerunt. Nunc gverra magna est inter Cives & Dominum Albericum & Comitem, qui cum eo tenet. Quasi modo soliti sunt Dominus Albericus & Comes, qui contradicunt *Marchioni* & civibus *Vicentinis*.

Tunc temporis *Otho de Mantello*, Potestas *Paduæ* pro Communi *Paduæ*, & frater *Jordanus* de pace faciendâ inter *Paduanos* & illos de *Romano*, et *Vicentinos* et *Tervisinos*, et illos de *Camino* facti sunt mediatores. In qua pace *Rainaldus* filius *Marchionis Bonifacii* desponsavit *Dominam Adeletam*, filiam *Domini Alberici de Romano*, quamvis *Rainaldus* non esset adhuc annorum duodecim. Et omnia fere facta sunt inter *Paduanos* et *Dominos de Romano* et *Tervisinos*, et illos de *Camino*, sicut frater *Johannes* statuerat. Veruntamen hic frater *Jordanus* invidus, quod tantum bonum (**) pallium posset explicari, impediendo primum, quod statutum fuerat, fecit ipse postea, volens sibi laudes quæri atque honorem. Sed certe malus fuit Hypocrita sic perturbando, quoniam ante hanc pacem, quæ primo facta fuerat, usque ad hoc tempus per gverram, quæ perseveravit, innumerabiles homines ex utraque parte gladio perierunt. Duxit autem *Rainaldus* ipsam *Dominam* in uxorem. Solverunt *Paduani* *Dominis de Romano* quindecim millia libras *denariorum Verontensium*: et *Tervisini* illis de *Camino*, sicut præceperat frater *Johannes*. Dominus autem *Otho* definivit quæstionem inter *Vicentinos* *Usurarios*, modum certum imponendo in *usurarum* exactione, quamvis *Usurarii* illum modum observare noluisent; & tunc Dominus *Eccelinus* fecit se *Civem Paduæ*.

Modo facti sunt amici Dominus *Eccelinus*, & *Marchio*, & Dominus *Albericus*. Veruntamen incio Domino Alberico eodem, idem *Marchio*, consilio *Ugutionis Pili* & *Usurariorum*, fecit iterum se eligi in Potestatem, & post electionem, quam fieri de se fecerat, misit Domino Alberico, quod volebat ipsam potestariam ipso invito, nec volebat facere sacramentum *Regiminis*, nisi sibi placeret. Ad hoc tanquam *Vir providus* & discretus omnia recognoscens, dixit, quod omnis honor *Marchionis* sibi placebat. Unde *Marchio* Potestariam sequentem taliter ambitiose recepit & juravit, & hoc fuit ante tempus eligendi Potestatem.

Tempore isto Dominus noster Imperator, cum esset in *Alemania*, misit literas suas, continentes gratiam & bonam voluntatem, Civitati & Communi *Vicentia*, præcipiendo, quod ad certum terminum deberent esse *Vicentini* ante ipsum apud *Perniam*. Ad quem terminum interesse non potuit propter gverram, quam faciebat *Duci Austria*, & has literas vix *Marchio* voluit recipere. Post hæc *Marchio* cepit habere suspectos veteres amicos *Domini Alberici*, ipsosque consilio *Domini Ugutionis Pili*, cujus consilio omnia faciebat, relegavit in *Insulam (***)* *Venetis*, inter quos suspectos & relegatos fuerunt *Oldricus Carnaroli*, *Thomas Vincentii*, qui & ibi periit morte naturali, *Bonifacius de S. Urso*, & plures alii. Præcepit autem filiis *Meliorantis de Drifino*, quod non exirent de Civitate sine sui licentia. Ipsi autem hoc contemnentes, fugerunt ad *Drifinum*. *Ugutionis* autem consilio & hortatu, *Marchio* bannivit illos, & post bannum ipsos hostiliter invasit, dando illis damna maxima in terris suis.

Tunc filii *Anselmi de Bregantiis* reversi sunt ad partem suam, & facti sunt amici *Dominorum de Romano*. Quibus & maxima damna dedit *Marchio* cum exercitu *Vicentino* in terris suis. Tum etiam *Marchio* valde & fecit venire *Custodes* de *Padua* ultra *D.* de novo, & specialiter de terris suis. Post hæc *Marchio* consilio *Ugutionis Pili* clam (****) icto, & habito tractatu cum *Comite S. Bonifacii* & parte sua de *Verona*, quæ pacifice in Civitate morabatur sub Potestate, quem ibi posuerant *Episcopus Reginus* & *Tervisinus*, & cum *Mantuanis* & *Paduanis*, volentes capere *Veronam*, movit *Marchio* clam exercitum, & ivit usque ad *Villam Montisbeli*, expectando nuntium, quod rixa sit in civitate *Veronæ* commissa. Quæ cum commissa fuisset, & expectarent *Marchionis* succursum proditores, qui rixam commiserant & inceperant: Dominus *Eccelinus*, qui consuevit etiam pro amicis animam exponere, hoc audito & cognito, palam hoc sciente *Marchione* & tota *Marchia*, dimissis & contemptis omnibus possessionibus suis, cum paucis militibus, quasi volitando per aera, sic celeriter

Ver-

(*) Illaxii.

(**) Per alium legunt nonnulli.

(***) Venetiarum,

(****) Inito.

Dominus autem Imperator, consilio sagacissimi Eccelini, sic festinanter eodem die Sabbati prævenit eosdem, quod ante fuit ad civitatem cum pleno exercitu, quam Marchio etiam, currendo ibi potuisset adesse. Cupiens autem benignissimus & misericors Dominus Imperator pacificum habere civitatis introitum, nolens ipsam lædere ob id, quod manifeste cognoverat, quod Vicentini ad resistendum sibi dncebantur inviti, petiit à custodibus & illis, qui erant intus civitatem & supra murum, quatenus sibi pacificum non denegarent ingressum. Qui cum penitus ei fuisset denegatus, hortatu Domini Eccelini, irato modo præliando, per murum civitatis violenter ascendendo & descendendo, intraverunt civitatem; fugatis Custodibus & aliis Marchionis resistentibus, civitatem combuxerunt totam; omnia spolia tam Virorum quam feminarum, & aurum & argentum omniaque mobilia sibi assumendo & rapiendo.

Plures quoque ceperunt in illa hora, de quibus & ego, quamvis Imperatoris fidelissimus, per Theutonicos captum & cum nimio opprobrio ligatum me fuisse recorder. Vidi & Albertum Datarium, Causidicum Vicentinum, nudum captum per Theutonicos duci, atque ligatum. Et nos duo eramus digni non ligari nec capi; sed potius per Dominum Imperatorem eramus magnifice honorandi & remunerandi. Nam, cum nullus palam concionari foret ausus in civitate de statu & honore Imperatoris, nec vetare societatem Lombardiæ, ipse solus & Ego semper palam & aperte, & in omni consilio vetavimus Societatem Lombardiæ faciendam, & dicebamus ea, quæ ad honorem & gloriam spectabant Imperatoris. Multos enim habebamus de Societate non facienda contra Imperatorem sequaces, & tot & tantos, quod in omni consilio obtinebamus, contra voluntatem etiam Marchionis & aliorum malignantium. Quidam enim favebant Imperatori, non propter ipsius amorem, sed propter invidiam. Exosos enim habebant quidam Mediolanenses & ceteros Lombardos, eo quod non contradixerunt Dominis de Romano, cum ceperant civitatem *Vincenzia*, remoto *Albrigero de Faventia* de Potestaria. Et in hac opinione erant omnes, qui non erant in partem Dominorum de Romano. Alii autem sicut & ego, id faciebamus propter amorem Dominorum de Romano, & propter gloriam & honorem, quem affectabamus, Domini Imperatoris. Primi ergo, qui per invidiam faciebant, non erant laudibus commendandi nec remunerandi: secundi sic, quia bono zelo justitiam prædicabant. Simile fuit de Christo. Pater videlicet tradidit, & ipse semetipsum pro nostro amore, & ideo laudantur à Christianis quotidie; Judæi autem tradiderunt ipsum, sed per invidiam & usque in hodiernum diem vituperantur, & malam remunerationem expectant. Modo mirum est valde, quod *Albertus Datarus* de parte Marchionis jam recepit per Imperatorem initium mercedis sic in remunerationem bonam; & ego, qui sum de parte Dominorum de Romano & Domini Imperatoris, quam prædico tuba fidelissima, sum omni parte destitutus. Ex quo enim literas cum bulla aurea de protectione Dominorum meorum de Romano impetravi apud *Præcinnam* ab ipso Domino Imperatore. Ego, *visa justitia, quam super subditos suos exercebat*, ejus gloriam, laudem & suos justissimos mores publice, tanquam forem de Ordine Prædicatorum, in prædicando fidem Christi non desii prædicare nuntiis suis, scilicet Domino *Thomasio de Brandico* & Fratri *Bastiano*: in honorem Imperatoris Majestatis in suis beneplacitis obtuli me & mea gratulanter, sæpe ipsos cum militibus & conducta conducendo secutus. Nunc quia sum denudatus & omnibus expoliatus, non me cognoscit Imperator, non Domini de Romano, non propinqui, non affines, non amici nisi pauci. Nunc mihi succurrat Dominus, qui cuncta creavit, & quidem paucis populum multum bene pavit. Propinquis autem & amicis gratias ago copiosas, quoniam per hoc mihi libertatis munera tribuerunt. Cum enim gratis illis meum tenebar impendere patrocinium, nunc ob id, quod per tres dies ipsis videntibus, quasi nudus & vilissima veste coopertus ambulavi per civitatem, nec inveni Coopertorem, talis est mihi data libertas, quod nullis de cetero gratis meum patrocinium dare promitto, quamvis talis stipulatio de jure valeat cavillari. Paucos autem excipio, inter quos nominetur primus Dominus *Balzanelus*, filius quondam Domini *Manfredini de Sancto Ursio*, qui primam vestem donavit. Secundo Dominus *Singifredus* & Nepotes *de Arzignano*, qui pecuniam mihi dederunt ad recuperandos libros, quos perdideram. Tertio *Jordanus de* - - - qui pro victualibus mihi dedit de frumento. Quarto filii quondam *Bartholomæi de Ziribello de Baxiano*, qui mihi donaverunt clamidem. Excuso etiam Dominum nostrum Imperatorem propter ignorantiam, quia me notum non habuit. Illos quoque de Romano similiter excuso, propter majora eis imminencia. Illis enim sive pauper, sive dives, semper fui fidelis & gratis servire paratus, quod & nunc me facturum promitto suo loco & tempore; de remuneratione habenda remanendo securus & certus.

Vidi quoque multas mulieres & nobiles & populares, per civitatem quasi nudas & expoliatas transeuntes, scilicet viduas, virgines, nuptas, magnas, parvas, juvenes, & senectutis vitio occupatas. Tantus ibi fuit timor & tremor, quod alter alterum vix poterat recte cognoscere. Puniti fuerunt justis cum peccatoribus, quod quare fuerit, audire cupientibus breviter denotabo. Dicitur enim per Apostolum: Estote subditi Regi, tanquam præcellenti: Et Dominus dixit: Reddite quæ sunt Dei, Deo, & quæ sunt Cæsaris, Cæsari.

Cæsari. Unde cum tributum daret Cæsari in terra, ubi erat ipse, per se fecit Cæsari dare tributum. Et in Decretis dicitur: si ea, de quibus Deus vehementer offenditur, insequi vel ulcisci differimus, ad irascendum itaque divinitatis patientiam provocamus. Nonne *Achor filius Zare* præterit mandatum Domini, & super omnem populum Israel ira ejus incubuit, & ille erat unus solus homo, & ut solus perisset in scelere suo. Mandaverat enim Dominus filius Israel, quod expugnarent quandam civitatem, ipsamque devictam cum omnibus intus inventis, ignibus concremarent, *Achor* filius *Zare*, cum invenisset auream linguam, nolens ipsam comburere, sub radicibus cujusdam arboris ipsam abscondit. Statim tanta crevit clades & pestilentia inter ipsos, quod ex improvise ultra mille mortui ceciderunt. Tandem putantes sapientes, quod Domini mandatum fuerat præteritum, projecerunt fortem, quæ divino judicio cecidit super *Achor*; unde morti condemnatus exulavit, & auream linguam combustam, statim cessavit clades. Sic fuit in facto præsentis. Dei præceptum fuerat per *Vicentinos* & paucos contemptum, cum nolent esse subditi Imperatoris, tanquam præcellenti secundum dictum Apostoli; nec vellent, sicut ipse fecit & præcepit, tributum dare Cæsari. Et quod iusti cum impiis perierunt, ideo fuit, quod iusti plures erant, & poterant de impiis sumere vindictam: qui cum hoc facere noluerunt vel vane timuerunt Dominum provocaverunt ad iram, sicque in vindictam unus pro altero perit: alter propter culpam commisit, alter propter negligentiam vindictæ.

De Clementia Domini Imperatoris adversus Vicentinos.

Tunc Dominus noster Serenissimus Imperator atque misericors, quamvis læsæ Majestatis crimine (*) cunctos perdere posset *Vicentinos*, ab omnipotenti Domino suam victoriam recognoscens, misertus est super illos, & non solum illis peccata impunita dimisit: verum etiam, terros suos iustissime factos, pristinae libertati restituit, & possessiones suas immobilium rerum cuilibet concessit, exceptis contumacibus captivis non dimissis. Commisit enim benignissimus Imperator Domino *Eccelino*, quod captivos dimittendos dimitti faceret, & detinendos detineri. Qui Dominus *Eccelinus*, cum officium aliis commisisset, multi sunt liberati ex specialibus inimicis Dominorum de Romano & Domini Imperatoris. Et amici fuerunt dimissi, de quibus ego unum me fuisse recordor. Nudum tamen & expositum omnibus, me *Theutonici* de media nocte dimiserunt.

Gratiam quoque *Vicentinis* concedendo, eisdem dedit pro *Capitano* & *Rectore* *Dominum Guilielmum Vicecomitem*, nobilem & discretum, *Mantuanum* Civem & militem, quem jurare fecit regimen civitatis in plenissima concione, ad honorem Dei & *B. Mariæ Virginis*, & *B. B. Martyrum Felicis & Fortunati*, & Imperatoris Majestatis & *Communis* *Vicentia*. Sub istius regimine destructæ fuere domus & turres *Ugutionis Pili* & aliorum suorum amicorum contumacium, & *Serapionis* quamvis captivi.

Hoc facto, in vindictam malefactorum, equitavit hostiliter Dominus Imperator contra *Paduanos* & *Tervisinos*, quorum oppida, villas, & possessiones partim cepit & partim destruxit & concremavit, & quantitate militum *Dominis de Romano* dimissis, cum *Comite Geboardo* suo generali *Capitano* ivit in *Alemanniam*, dans in Mandatis tam *Capitano* quam militibus, quod arbitrio illorum de Romano cuncta regant atque procurent.

Interim Domini de Romano sua industria & prudentia de melioribus & majoribus Civitatis *Paduæ*, Domino Imperatori & sibi fecerunt fideles & amicos, qui gverram ceperunt facere ceteris *Paduanis* contumaciter existentibus. Unde quadam die, cum multi Cives *Paduani* exivissent de Civitate contra illos apud *Carturiam*, Domini de Romano hoc cognito, cum essent *Vicentia*, nocte una sic celeriter cum suis militibus, & *Comite Geboardo* cum suis, iverunt ad ipsam, quod summo mane bello cepto, capti sunt omnes fere. Et fuerunt bene circa centum de majoribus Civitatis *Paduæ* capti, & apud *Castrum Montisilicis* fuerunt in compedibus positi & carcerati. Illo namque die vigor apparuit Domini *Alberici*, qui visis inimicis, cum ante iret cum paucis militibus, cum tanta illos invasit audacia, quod ex solo vigore tremuerunt undique inimici: ac viriliter præliando, quos capere non potuit, vertit in fugam. Dominus autem *Eccelinus*, qui ceteros prædicto contra hostes cum maxima militum multitudine veniebat, strictissime & ordinate ad bellandum: Veruntamen jam fugatis & captis inimicis, non invenerunt rebelles, & sic apud *Montisilicem* commorantes, ad expugnandam civitatem *Paduæ* faciunt apparatus. Cives autem immoderate perterriti, tanquam devicti, mittunt ad illos verba pacifica, dicentes, quod volunt obedire Domino Imperatori & illius *Nuntiis*, & specialiter *Dominis de Romano*. Quæ verba miserunt illis per fratrem *Jordanum*, totius discordie *Marchiæ* autorem & principem usque in illam diem. Sicque factum est, quod venerunt obviam illis omnes cives *Paduani* reverenter, homines & foeminae, humillima voce precantes specialiter *Dominum Eccelinum*, quod ipse Civitatis *Potestariam* recipiat & regimen, & suo arbitrio regendi & dominandi habeat *Potestatem*.

(*) Addi posset: *Reus*.

Dominus vero Eccelinus, honorem Imperatoris præferendo, noluit regimen recipere memoratum; sed potius illud Imperatoris Nuntio fecit dari & concedi. Veruntamen ipsius consilio & voluntate cuncta disponuntur, & fiunt per Paduanos. Obsides à Civibus & Magnatibus pro tutiori statu, tam ipsius quam civitatis, & pro attendendis Domini Imperatoris mandatis, de cunctis excessibus contra ipsum factis atque commissis, plures & in magna quantitate recepit, quos in suis terris illi Domini de Romano faciunt custodiri. Habent nunc Domini de Romano cum Nuntio Imperatoris civitatem *Padua*, tanquam devictam & suppeditatam, & (quicquid dicatur) ipsi Domini de Romano ipsam regunt atque gubernant; & habent similiter civitatem *Vincentis*.

Tarvisini autem multos nuntios mittunt Comiti *Geboardo*, & illis de Romano, quod recipiant civitatem *Tarvisii*, quoniam & ipsi parati sunt pro Domino Imperatore, ipsorum obedire mandata. Intraverunt *Tarvisium*, & pacifice per Nuntium Imperatoris ibi positum possiderunt, & suo arbitrio habent civitatem; & similiter arbitrio illorum de Romano regitur & disponitur civitas *Tarvisina*. Modo habent illi de Romano sua industria & prudentia civitates *Veronæ*, *Tarvisii*, *Paduæ*, & *Vincentiæ*, quamvis immoderate destructæ ad honorem Imperatoris acquisitas, & sibi subditas & suppositas, & sic totius *Marchiæ* nunc habent, Dominium & potestatem, excepto, quod à quibusdam & paucis tantum impediuntur pacifice commorari, qui severissime per Imperatorem merito sunt puniendi.

Veruntamen Dominus *Albericus*, volens in puniendo rebelles Domino Imperatori & sibi, prædicti Domini Imperatoris prævenire vindictam, apud *Montursum*, *Castrum Ugutionis Pili*, qui auctor fuit conspirantium contra Dominum Imperatorem, castra metatus est, illumque per quadraginta dies frictissime obsidendo, die noctuque cum machinis & trabuchis & balistis, militibus & peditibus expugnando, tandem obtinuit; sed inimicis, qui erant in *castro Montis*, & captivitatis veniam, intermediantibus *Vicentino* Episcopo aliisque Viris religiosissimis, misericorditer indultit; & ipsius castri dominium retinet & potestatem, quod factum sic per rithmos accipias Lector, per me ipsum esse notatum.

Albericus nobilis volens nunc puni }
 Illum, qui præ ceteris solet superbi } re
Ugutionem Pili viribus imbu }
 Illi vult adimere locum valde tu } tum
Montursum nomine locus nuncupa }
 Ut per hoc asperitas loci cognosca } tur
 Sicut urfus aspero tactu nos pave }
 Sic gressus asperitas loci nos vile } scit
 Ille tamen providus, sagax Alberi }
 Ugutionis merito factus inimi } cus
 Obsidendo taliter ipsum expugna }
 Quod devictis hostibus ipse triumphat } vit
 Locum modo possidet idem Alberic }
 Ploret nunc *Ugutio* taliter devict } us
 Locus hic pro modico poterat muni }
 Sic quod ipsum capere nulli possent vi } ri
 Quod non fuit tutus, fecit avari }
 Et ipsa nocere potuit pigri } tia
 Nam, qui cupit aliis sæpe noce }
 Sua debet cautius cuncta provide } re
 Quod cum is non fecerit, digne potest fle }
 Pauper factus incipit nunc ege } re
 Nunc dicat *Ugutio*, quas possessio }
 Cunctæ præstent undique sibi regio } nes
 Nam, si verum loquimur, omnibus priva }
 Est, nisi *Monticulo*, ubi stat fuga } tus
 Quod si non prospexerit, idem Alberi }
 Factus erit Dominus ejus inimi } cus
 Nam avarus merito cunctis spolia }
 Qui suum nil possidet, ut scriptura fa } tur
 Nedum, quod pro crimine læsæ Majesta }
 Cuncta debent procedere, sicut scimus fa } tis
 Quod propria culpa castrum sic perdit amcenum,
 Perpetuo doleat pigritate sua.

De Captione Fratris Jordani de Padua.

Post hæc Dominus *Eccelinus* providus & discretus, invento, quod frater *Jordanus* Hypocrita cum pluribus contra Imperatorem conspiraverat, volentes civitatem Paduæ de manibus & potentia Domini Imperatoris eripere, ipsum fratrem *Jordanum* captum misit in partibus suis custodiendum, donec Dominus Imperator venerit. Et cum *Episcopus Paduanus* de hoc fuisset indignatus, & cum maxima multitudine Clericorum & Religiosorum venisset coram ipso Domino *Eccelino*, increpando & redarguendo ipsum, quod tantæ fuerat præsumtionis, ut in ipsum fratrem *Jordanum* manus injiceret violentas; ipse hoc audito, ira & indignatione maxima commotus, nolens ab aliquibus, laicis vel clericis, in opprobrium sui & Imperatoris impune contemni, ab ipso *Episcopo* pignus duo millium *marcarum argenti* abstulit incontinenti, & eidem de prædicto facto imposuit silentium, pro quo facto plures religiosi, quasi culpabiles sceleris, de Civitate fugerunt.

Post hæc die Veneris proxime venientis ivit Dominus *Albericus* ad exercitum Veronensium cum *Vicentinis*, & apud castrum *S. Bonifacii* castra metatus est cum trabuchis, illud castrum fortiter expugnando. Et Dominus *Eccelinus* cum exercitu Veronensium ibi die Lunæ præcedentis positus erat ad obsidionem, & Commune *S. Bonifacii* cum *Lombardis* obsidendo *Pisberiam*. Die Jovis XII. exeunte hoc mense Augusto, separaverunt se ab obsidione, & data fuit illius loci potestas per pactum tantum amicis Dominorum de Romano & suæ parti de *Brixia*, ut haberet occasionem recedendi.

*Explicit hic Historia Gerhardi Maurisi Judicis & Crois
Vicentini.*

VII.

SENTENTIA ARBITRALIS IOHANNIS REGIS
FRANCIÆ SUPER CONTROVERSIA HONORIS ET AP-
PELLATIONE AD DUELLUM, INTER OTTONEM DUCEM
IN BRUNSWICH ET HENRICUM DUCEM LANCASTRÆ
IX. DECEMBR. MCCCII.

Ex MSto.

Iohannes Dei gratia Franc. Rex. Ad perpetuam rei memoriam notum facimus universis præsentibus & futuris, quod cum super eo, quod datum fuerat intelligi seu relatum per quosdam, *Ottoni Duci in Brunswich*, quod *Henricus Dux Lancastriensis* in summa ecclesia Sancti Petri Coloniensi, præsentibus quibusdam nobilibus & aliis, dixerat quædam verba in injuriam seu infamiam personæ & honoris dicti Ducis in Brunswich, ut sibi videbatur; idem Dux in Brunswich relationem hujusmodi credens veram, & propter hoc in hac parte honorem & famam suorum cupiens pro viribus conservare, quasdam suas patentes literas suo sigillo sigillatas misisset dicto Duci Lancastriæ, inter cætera continentes, quod dictus Dux Lancastriæ dixerat quædam verba inhonesta contra eum, & quæ non erant vera: quod offerebat idem Dux in Brunswich suo proprio corpore & rebus contra & supra proprium corpus dicti Ducis Lancastriæ ostendere infra castrum de *Gunis* (a) & Sanctum *Audomarum*, vel ubi nos certum locum duceremus dictis partibus assignandum; & ex parte dicti Ducis Lancastriæ, salvo conductu a nobis petito & obtento pro certis nunciis ad nos per ipsum transmittendis pro colloquio habendo cum dicto Duce in Brunswich, & pro honore suo contra eundem Ducem in Brunswich conservando, & præterea dicto *Ottoni* Duce in persona propria pro se & *Thoma Coch* & *Stephano de Cuisentona* (b) militibus ac *Stephano Remillon* domicello dicti Ducis Lancastriæ, specialibus nunciis destinatis, per (c) in ecclesia beate Mariæ convenientibus, ipsi Nuncii dicti Ducis Lancastriæ dicto *Ottoni* Duci præsentassent quasdam literas patentes, sigillo dicti Ducis Lancastriæ sigillatas, tenore literarum sibi missarum per dictum Ducem in Brunswich continente, per quas cupiebat & petebat idem Dux Lancastriæ, quod dictus *Otho* Dux sibi responderet, si literas suas, quarum transumptum inferebatur in literis ejusdem Ducis Lancastriæ supra dictis *advocare* (d) volebat. Qui quidem *Otho* Dux *advocans* literas suas, prout eas miserat dicto Duci Lancastriæ, petebat sibi per prædictos nuncios exhiberi quasdam alias literas, quas intellexerat ipsos habere sibi missas per dictum Ducem Lancastriæ, ut inde plenius

(a) Guynis.

(b) An *Cuisentona*; infra *Cuisentia*.

(c) Parisius.

(d) Id est *agnoscere*.